

IJSS

วารสาร สหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

(INTERDISCIPLINARY JOURNAL IN SOCIAL SCIENCES)

ISSN : (Online)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1

(มกราคม-กุมภาพันธ์ 2567)

Vol 2 No. 1

(January-February 2024)

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

(INTERDISCIPLINARY JOURNAL IN SOCIAL SCIENCES : IJISS)

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2567

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม - สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน - ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ วิจัย และงานสร้างสรรค์ อื่น ๆ ของคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไป อันครอบคลุมไปถึงศาสตร์ต่าง ๆ ด้านสังคมศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม สังคมสงเคราะห์ นิติศาสตร์ การจัดการ บริหารธุรกิจ การตลาด และศาสนา เป็นต้น โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ปรีกษาวารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

พระพรหมวัชรธีรอาจารย์, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพเวที, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรม
 รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลืออง
 ผศ.ดร.หิรัญภรณ์ แก่นท้าว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.เดช ชูจันทร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระปลัดวีระศักดิ์ อีร์งกูโร, ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ

รศ.ดร.ดวงตา สราญรมย์
 รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
 รศ.ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล
 อาจารย์ ดร.ลำพอง กล่อมกุล
 อาจารย์ ดร.ไชยา ประดิษฐ์ธรรม

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

กองจัดการ

พระคมสัน จิตเมธโส, ผศ.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย

อาจารย์ ปริญญา นิกรกุล

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย

อาจารย์ ดาวเหนือ บุตรสีทา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม :

พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ, ดร.

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย

นายถาวร ภูเขา

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

สำนักงานวารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียน
รวม โชน B ชั้น M

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสารสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

1. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
2. พระอุดมสิทธิธนายก, รศ.ดร.
3. พระครูสุธีภิตติบัณฑิต, รศ.ดร.
4. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม
5. รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
6. พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, รศ.ดร.
7. รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
8. รศ.ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง
9. ผศ.ดร.รัฐพล เย็นใจมา
10. ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง
11. ผศ.ดร.ธิดาภูมิ ห่มนมี
12. ผศ.ดร.สมบัติ อรรถพิมล
13. อาจารย์ ดร.ลำพอง กล่อมกุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

1. พระเมธาวิเชียร รศ.ดร.
2. รศ.ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
3. รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
4. รศ.ดร.ชัยยุทธ ชีโนกุล
5. รศ.ดร.ดวงตา สราญรมย์
6. รศ.ดร.นงเยาว์ อุทุมพร
7. รศ.ดร.มนตรี วิวัฒน์สุข
8. รศ.ดร.ภูมิ โชคเหมาะ
9. รศ.ดร.ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล
10. ผศ.ดร.พลปลั่ง คงชนะ
11. ผศ.ดร.ชุมพล รอดแจ่ม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

12. ผศ.ดร.นฤมล อนุสนธิพัฒน์
13. ผศ.ดร.ปณณธร หอมบุญมา
14. ผศ.ดร.สุธี โกสิทธิ์
15. ผศ.ดร.พงษ์พันธ์ นารีน้อย
16. ผศ.ดร.คณกร สว่างเจริญ
17. ผศ.ดร.อนันต์ อุปสอด
18. ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร
19. ผศ.ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร
20. อาจารย์ ดร.พรพรรณ โปร่งจิต
21. อาจารย์ ดร. สุพรรณนิภา ศรีพูล
22. อาจารย์ ดร.ไชยา ประดิษฐ์ธรรม
23. อาจารย์ พีรพัฒน์ พันศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 1 ประจำปี 2567 (มกราคม - กุมภาพันธ์) และเป็นวารสารที่ดีพิมพ์บทความวิจัย และบทความวิชาการด้านสังคมศาสตร์ ดังนั้น กองบรรณาธิการมีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับคุณภาพวารสารตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสาร บทความทางวิชาการและงานวิจัยได้รับการคัดเลือก และคัดกรองอย่างเข้มข้นโดยผู้เขียนเพื่อตีพิมพ์บทความตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ กองบรรณาธิการยังได้ปรับปรุงรูปแบบและรายละเอียดของเนื้อหา ในปริมาณที่จะทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์ ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 ประจำปี 2567 (มกราคม-กุมภาพันธ์) ประกอบด้วยบทความวิชาการและงานวิจัยจำนวน 5 บทความ สุดท้ายนี้ บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิชาการและบทความวิจัยที่ดีพิมพ์ในวารสารนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านตามความเหมาะสม หากผู้อ่านให้คำแนะนำในการปรับปรุงวารสารนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ด้านการศึกษาไทย กองบรรณาธิการขอขอบคุณและยินดีรับไว้เพื่อการปรับปรุงวารสารต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดช ชูจันทร์
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(3)
บทบรรณาธิการ	(5)
สารบัญ	(6)
บทความวิชาการและบทความวิจัย	
การสำรวจและแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้ งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัย แห่งหนึ่ง	1-10
เดโช แชนน้ำแก้ว, เชษฐา มุทะหมัด, ลดาวัลย์ จันทวงศ์, หทัยชนก คะตะสมบุรณ์, เบญญาภา อัจฉฤกษ์, สัณญา สดประเสริฐ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืนของชุมชน	11-22
พงศ์วิญญู คงทรัพย์	
ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะกลางในถิ่นพำนักอาศัย : กรณีศึกษา เพื่อถอดบทเรียนโดยผู้ดูแลในชุมชน	23-30
วาสนา แก้วหล้า, พระครูสุทธีรญาณ	
วิธีการบริหารเวลาตามหลักพระพุทธศาสนา	31-39
พระครูสิริกาญจนารักษ์, พระเมธีปริยัติวิบูล, พระสรพจน์ ปญฺาโร (จุลละโปธิ)	
การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) ของเยาวชนโดยใช้หลัก อริยสัจ 4 กรณีศึกษา: เยาวชนชนในอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด	40-53
สนธิญาณ รักษาภักดิ์, จำรัส บุคดาพงศ์	

**การสำรวจและแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งาน
ทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง**
SURVEY AND GUIDELINES FOR EMPLOYMENT PROMOTION OF BACHELOR'S
DEGREE GRADUATES WHO GET A JOB OR SELF-EMPLOYED WITHIN 1 YEAR
OF ONE FIELD OF STUDY IN ONE UNIVERSITY.

**เดโช แขน้ำแก้ว, เชษฐา มุหะหมัด, ลดาวัลย์ จันทวงศ์, หทัยชนก คตะสมบุรณ์,
เบญญาภา อัจฉฤกษ์, สัญญา สดประเสริฐ**

Daycho Khaenamkhaew, Chettha Muhammud, Ladawan Jantawong,
Hathaichanok Katasomboon, Benyapa Atcharoek, Sanya Sodphasert,
Nantanit Somkid

**มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช,
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University,
Rajamangala University of Technology Srivijaya Nakhon Si Thammarat,
Nakhon Sawan Rajabhat University, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อสำรวจภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีและเพื่อหาแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรี ศึกษาแบบผสมวิธีคือ เชิงปริมาณใช้แบบสำรวจกับบัณฑิตปริญญาตรี จำนวน 27 คน วิเคราะห์ความถี่และค่าร้อยละ ส่วนเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์กับบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตและอาจารย์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 42 คน วิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอโดยการพรรณนา พบว่า

1. ภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิต จำนวน 27 คน (ร้อยละ 81.81) ได้แก่ ได้งานทำจำนวน 13 คน (ร้อยละ 48.19) ประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 44.44) และมีกิจการที่มีรายได้ประจำแล้ว จำนวน 2 คน (ร้อยละ 7.41) ส่วนบัณฑิตที่ได้งานทำตรงสาขาที่เรียน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 4.00) และไม่ตรงสาขาที่เรียน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 96.00)
2. แนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรี มีจุดเด่น คือ บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานและประกอบอาชีพอิสระมีจำนวนสูงขึ้น ทั้งที่ตรงและไม่ตรงสาขาที่เรียน มี 4 อาชีพหลัก ๆ คือ อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน/บริษัท/โรงแรม ราชการ/ภาครัฐ และควรพัฒนา คือ พัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมศาสตร์แขนงอื่น ๆ เช่น ธุรกิจ

ออนไลน์ งานสารบรรณ กฎหมาย การส่งเสริมชุมชน/สังคม การพัฒนาตนเอง การประกอบธุรกิจเพื่อสังคม เพื่อให้มีความรู้ไปประกอบอาชีพได้

คำสำคัญ: ภาวะการมีงานทำ; บัณฑิตปริญญาตรี; การที่ได้งานทำ; อาชีพอิสระ

Abstract

The objectives of this research are to explore the employment situation of bachelor graduates, and to find ways to promote the employment situation of bachelor graduates.

The integrated study method is Quantitatively, 27 bachelor's degree graduates were surveyed with frequency and percentage analysis. The qualitative part was an interview with graduates. Graduate users and teachers. A total of 42 people analyzed the content and presented it by description. It was found that: 1. Employment situation of 27 graduates (81.81%), namely, 13 people were employed (48.19%), 12 were self-employed (44.44%), and there were 2 businesses with regular income (7.41%). As for graduates who got jobs directly in their field of study, 1 person (4.00%) and 24 people who were not directly in their field of study (96.00%). 2. Guidelines for promoting the employability of bachelor graduates are highlighted as bachelor graduates, who get jobs and are self-employed have a higher number both directly and non-directly in the field of study. There are 4 main occupations: self-employed / private business local government organization Private sector/Company/Hotel Government/public sector and should be developed is to develop a curriculum to cover other fields of science such as online business, archive work, law, community/social promotion, self-development social business to have the knowledge to go into a career.

Keywords: Employment situation; bachelor's degree; Employment, self-employed.

บทนำ

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอน ระดับปริญญาตรีในแต่ละสาขาวิชาของส่วนงาน เพื่อจัดทำข้อมูลและสารสนเทศการมีงานทำของบัณฑิต ระดับปริญญาตรีในแต่ละปีการศึกษา เพื่อจัดทำรายงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการจัดทำรายงานและประมวลผลข้อมูลดังกล่าวต่อหน่วยงานภายนอก เช่น สำนักงานปลัดกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สป.อว.) สำนักงบประมาณ และกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เป็นต้น และเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อประกอบการวางแผนการพัฒนามหาวิทยาลัยในด้านการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา (กองยุทธศาสตร์, 2566)

รวมถึงสามารถผลิตบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของตลาดงาน สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน ด้านสังคม ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หลักสำคัญของการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศในอนาคต หรือ บัณฑิตมีความต้องการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานที่ทำในปัจจุบัน เพื่อนำไป ต่อยอดและพัฒนาการทำงานในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ (ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์, 2563)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัณฑิตปริญญาตรีของสาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยหนึ่ง ที่มุ่ง พัฒนาคุณลักษณะสำคัญของบัณฑิตของสาขาวิชาฯ ประกอบด้วย บัณฑิตเป็นผู้มีความรู้ทั้งทาง วิชาการและวิชาชีพ บัณฑิตเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนรู้และการจัดการความรู้ในชุมชน ท้องถิ่น บัณฑิตเป็นผู้มีความสามารถในการติดต่อประสานงานและประสานความร่วมมือกับ ชุมชนท้องถิ่นและทักษะในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่ บัณฑิตเป็นนักวิจัยที่มี คุณภาพ โดยเน้นการวิจัยเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและ เผยแพร่ผลงานทั้งในระดับประเทศและสากล บัณฑิตสามารถส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ สามารถพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตภายใต้ความพอเพียงอย่างมีความสุขและเรียนรู้การแก้ปัญหา และทำงานร่วมกันบนฐานภูมิปัญญาอย่างยั่งยืน บัณฑิตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและมีความ รับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชนท้องถิ่น/สังคม และเคารพความหลากหลาย ความเท่าเทียม ความยุติธรรมเพื่อสร้างสังคมสมานฉันท์ (สาขาวิชาหนึ่ง, 2565)

ทำให้การสำรวจและหาแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีมี ความสำคัญ ดังที่ วิภาพร ตัญจสวัสดิ์ (2564) พบว่า บัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยา คณะมนุษย ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มีทักษะ สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมเป็น ทักษะของนักจิตวิทยาในศตวรรษที่ 21 และสมการมีประสิทธิภาพในการทำนายภาพรวมได้ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 70.20 ในขณะที่ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2563) พบว่า บัณฑิตระดับปริญญา ตรี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม บัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 80.30) ได้งานทำภายหลังสำเร็จการศึกษา 1-3 เดือน (ร้อยละ 42.42) ทำงานในหน่วยงานราชการ (ร้อยละ 62.26) ที่ตั้งของหน่วยงานอยู่ในกรุงเทพฯและปริมณฑล (ร้อยละ 69.81) ทำงานใน ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์/ผู้ช่วยนักสังคมสงเคราะห์ (ร้อยละ 32.07) ได้รับเงินเดือน 14,001 – 16,000 บาท (ร้อยละ 62.26) ทำงานเกี่ยวข้องกับสังคมสงเคราะห์/สวัสดิการสังคม (ร้อยละ 69.81) และบัณฑิตได้นำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำงานได้มาก (ร้อยละ 43.39) ด้าน การศึกษาต่อ พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อ (ร้อยละ 90.91) และบัณฑิตมีความต้องการ ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น (ร้อยละ 50.00) นอกจากนี้ ปริญญา สังข์โคตร, ประทีป กาลเขว้า และ เบญญาภา กาลเขว้า (2564) พบว่า บัณฑิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา สาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 86.82) มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 15,001-20,000 บาท (ร้อยละ 51.16) ส่วนใหญ่เป็น ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ (ร้อยละ 93.02) ทำงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ต่ำบามากที่สุด (ร้อยละ 70.54) ทำงานในตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข (ร้อยละ 92.25) รองลงมาคือตำแหน่ง เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน (ร้อยละ 3.10) มีความพอใจต่องานที่ทำ (ร้อยละ 88.37) ด้านความต้องการในการศึกษาต่อพบว่า ร้อยละ 56.59 ต้องการศึกษต่อ

ดังนั้น จึงมีความสนใจการสำรวจและหาแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง คำถามว่า ภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรี เป็นอย่างไร และแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรี อย่างไร เพื่อให้ได้ข้อมูลสนับสนุนการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนหลักสูตรให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง
2. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสำรวจภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง และใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหาแนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565-31 มกราคม 2566

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ บัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่ง จำนวน 33 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปีสาขาวิชาหนึ่ง จำนวน 27 คน (สาขาวิชาหนึ่ง, 2565) เนื่องจากสำรวจได้เพียง 27 คนเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจออนไลน์ เป็นแบบสำรวจแบบสำเร็จรูปที่ออกแบบและตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิฯ ของมหาวิทยาลัย ซึ่งใช้เหมือนกันทุกสาขาวิชา (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2566)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสำรวจโดยใช้แบบสำรวจออนไลน์ ผ่านช่องทางระบบสำรวจภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิต คือ https://race.nSTRU.ac.th/home_ex/student_job/ (QR Code) (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2566) ระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2565-31 มกราคม 2566 สurve ได้ครบจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาตรีที่ดำเนินงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยวิเคราะห์แจกแจงความถี่ (Frequency) และคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาตรีที่ดำเนินงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ 1) บัณฑิตปริญญาตรีที่ดำเนินงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปีสาขาวิชาหนึ่ง จำนวน 27 คน (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2566) เลือกแบบเจาะจง 2) ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 13 คน เลือกเจาะจงที่บัณฑิตปริญญาตรีไปทำงานร่วมไม่ต่ำกว่า 3 เดือน 3) อาจารย์สาขาวิชา จำนวน 2 คน เลือกเจาะจง ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพประเด็นภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาตรีที่ดำเนินงานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาตรีที่ผู้วิจัยพัฒนาร่วมสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแนวคำถาม คือ อาชีพ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2566)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือราชการไปยังหน่วยงานและบัณฑิตปริญญาตรีทุกคน พร้อมแนบแบบสัมภาษณ์ 2) นัดแนะวันเวลา เพื่อสัมภาษณ์แนวทางส่งเสริมภาวะการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาตรีโดยระบบออนไลน์ 3) ตรวจสอบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปประเด็นสำคัญๆ และนำเสนอโดยการพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พบว่า

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีทั้งหมด	33	100.00
2. จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสำรวจเรื่องการมีงานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษา	27	81.81
- จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษา (ไม่นับรวมผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ)	13	48.19
- จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ประกอบอาชีพอิสระ	12	44.44
- จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่มีกิจการของตนเองที่มีรายได้ประจำแล้ว	2	7.41
3. จำนวนบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษาทั้งหมด	25	92.59
- ตรงสาขาที่เรียน	1	4.00
- ไม่ตรงสาขาที่เรียน	24	96.00

จากตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี พบว่า

- 1) บัณฑิตระดับปริญญาตรี จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00
- 2) บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ตอบแบบสำรวจเรื่องการมีงานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 81.81 แยกเป็น บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษา (ไม่นับรวมผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระ) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 48.19 บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ประกอบอาชีพอิสระ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 44.44 (3) บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่มีกิจการของตนเองที่มีรายได้ประจำแล้ว จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.41
- 3) บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษาทั้งหมด จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 92.59 แยกเป็น ตรงสาขาที่เรียน จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00 และไม่ตรงสาขาที่เรียน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 96.00

2. แนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จากการวิเคราะห์ พบว่า

1) จุดเด่น คือ บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานและบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ประกอบอาชีพอิสระ หลังสำเร็จการศึกษามีจำนวนสูงขึ้น ทั้งที่ตรงสาขาที่เรียนและไม่ตรงสาขาที่เรียน

2) อาชีพ พบว่า 4 อาชีพหลักๆ ที่บัณฑิตสามารถทำอาชีพนั้นได้ คือ (1) งานประกอบอาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว เช่น ค้าขาย และขายของออนไลน์ (2) งานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหงส์ (3) งานของหน่วยงานเอกชน/บริษัทเอกชน/โรงแรม เช่น พนักงานบริษัท กม.199 ซัพพลาย บริษัทเรืองแสงเทรดดิ้งค์ บางตงซูเปอร์ Ban Kaew Songkhla บริษัท ศรีสวัสดิ์ พาวเวอร์ 2014 จำกัด เซนทรัลพระราม 2 คาเฟ่เมซอน สหไทย และบริษัท จี.เอส.อี คอร์ปอเรชั่นจำกัด (4) งานของหน่วยงานราชการ/ภาครัฐ เช่น ภาคบริการโลหิตที่ 11 จังหวัดนครศรีธรรมราช และแขวงทางหลวงสุราษฎร์ธานีที่ 2 (กาญจนดิษฐ์)

3) จุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา พบว่า ต้องพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมหรือส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาในศาสตร์แขนงอื่นๆ ให้มีความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เช่น (1) รายวิชาการจัดการเกี่ยวกับสารสนเทศ/การบริหารจัดการธุรกิจแบบออนไลน์ เช่น ค้าขายและขายของออนไลน์ (2) รายวิชาเกี่ยวกับงานสารบรรณ/กฎหมาย/การวางแผนพัฒนาเพื่อส่งเสริมชุมชน/สังคม เช่น งานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงานในหน่วยงานราชการ/ภาครัฐ (3) รายวิชาที่เกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง/พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การให้บริการหรือการประกอบธุรกิจเพื่อสังคมเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงาน เช่น งานหน่วยงานเอกชน บริษัทเอกชน และโรงแรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งจากการวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของการได้งานทำของบัณฑิตที่จบการศึกษาโดยการสำรวจและใช้ข้อมูล โดยบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานทำภายใน 1 ปี หลังสำเร็จการศึกษาทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 92.59 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อีรวัฒน์ จันทิก (2558) พบว่า บัณฑิตที่ทำงานแล้วหรือประกอบอาชีพอิสระ คิดเป็นร้อยละ 78.28 และงานวิจัยของ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2563) พบว่า บัณฑิตระดับปริญญาตรี บัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ ร้อยละ 80.30 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา สังข์โคตร, ประทีป กาลเขว้า และเบญญาภา กาลเขว้า (2564) พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่มีงานทำ (ร้อยละ 86.82) บ่งชี้ถึงแนวโน้มที่ดี

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงความตรงสาขาหรือไม่ตรงสาขาวิชา ปรากฏว่า ส่วนใหญ่ “ไม่ตรงสาขาที่เรียน” คิดเป็นร้อยละ 96.00 ทำให้ผลการศึกษาค้นคว้านี้ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์ (2563) พบว่า ทำงานตรงสาขา หรือสังคมสงเคราะห์/สวัสดิการสังคม (ร้อยละ

69.81) และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญา สังข์โคตร, ประทีป กาลเขว้า และเบญญาภา กาลเขว้า (2564) พบว่า บัณฑิตส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 93.02 ทำงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร้อยละ 70.54 และทำงานในตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข ร้อยละ 92.25 หรือเทียบได้คือ “ทำงานตรงสาขาที่เรียนมา” และจากการเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ผ่านมาและสถาบันอื่นๆ ที่เปิดสอนสาขาวิชาเดียวกัน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรฯ จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้บัณฑิตได้ “ทำงานตรงสาขา” มากขึ้น

2. แนวทางส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง จากผลและการวิเคราะห์ พบว่า จุดเด่น คือ บัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ได้งานและบัณฑิตระดับปริญญาตรีที่ประกอบอาชีพอิสระ หลังสำเร็จการศึกษามีจำนวนสูงขึ้น ทั้งที่ตรงสาขาที่เรียนและไม่ตรงสาขาที่เรียน ซึ่งมี 4 อาชีพหลัก ๆ ที่บัณฑิตสามารถทำอาชีพนั้นได้ จุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ต้องพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมหรือนำความรู้และความสามารถไปปรับใช้ตามกรอบของ TQF ได้หลากหลาย ดังงานวิจัยของ เจนจิรา สืบสุนทร, นันทนา นามมุงคุณ และณุกานดา ศุภวัฒน์ (2566) พบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.58) และงานวิจัยของ วิวัฒน์ ชินนาทศิริกุล (2561) พบว่า คุณภาพระบบภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิต โดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.50) สืบเนื่องจากความต่อเนื่องในภาวสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) รวมทั้ง ตลาดแรงงานมีการรองรับน้อยลง และประการสำคัญ บัณฑิตส่วนหนึ่งตัดสินใจทำอาชีพอิสระหรือธุรกิจส่วนตัวมากขึ้น และบางส่วนมีกิจการของตนเองที่มีรายได้ประจำอยู่แล้ว ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสาขาวิชาฯ เป็นศาสตร์ที่ต้องประยุกต์ใช้กับงานทางด้านชุมชน งานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ งานทางด้านเอกชน งานราชการ/ภาครัฐ และในส่วนงานด้านการพัฒนาฯ หรือที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องหนุนเสริมทักษะต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่นงานวิจัยของ วิภาพร ตันทสวัสดิ์ (2564) พบว่า เสริมทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพและทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 และงานวิจัยของ สลิล บุญพราหมณ์ และดิชิตชัย เมตตาริกานนท์ (2556) พบว่า เน้นการเรียนการสอนในภาคปฏิบัติเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาในศาสตร์แขนงอื่น ๆ ให้มีความรู้ไปประกอบอาชีพได้

องค์ความรู้

จากภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิต ทำให้เห็นถึงได้งานทำ อาชีพอิสระและการมีกิจการที่มีรายได้ประจำแล้ว แม้จะตรงสาขาที่เรียนหรือไม่ตรงสาขาที่เรียนก็ตาม จำเป็นต้องส่งเสริมภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตปริญญาตรีในรูปแบบ คือ H-O-D-S ประกอบด้วย การสร้างจุดเด่น (H : highlight) โดยการเน้นการทำงานหรืออาชีพเป็นหลัก (O : occupation)

ภายใต้การพัฒนาอาชีพนั้นอย่างต่อเนื่อง (D: development) โดยการประสานการทำงานและเชื่อมหลากหลายศาสตร์ (S : science of welding) เพื่อให้มีความรู้สู่ประกอบอาชีพ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางส่งเสริมภาควิชาการงานช่างของบัณฑิตปริญญาตรีที่ได้งานทำหรือประกอบอาชีพอิสระภายใน 1 ปี สาขาวิชาหนึ่งในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สาขาวิชา ควรสร้างจุดเด่นหรือวิชาชีพเฉพาะในการทำงานหรืออาชีพให้กับนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตเพื่อพัฒนาท้องถิ่นต่อไป
2. สาขาวิชา ควรเพิ่มรายวิชาที่สำคัญและทันสมัยเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องและเชื่อมหลากหลายศาสตร์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรนำรูปแบบการส่งเสริมภาควิชาการงานช่างของบัณฑิตปริญญาตรี คือ H-O-D-S หรือ “การเสริมจุดเด่น เน้นอาชีพ ริบพัฒนาและเชื่อมหลายศาสตร์” ไปปรับใช้และบูรณาการเรียนการสอน

2. นำรูปแบบ H-O-D-S ไปใช้และเปรียบเทียบกับสาขาวิชาอื่นๆ เพื่อการพัฒนา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาสภาพปัญหาภาควิชาการงานช่างของบัณฑิตปริญญาตรีเพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือและแก้ไขร่วมกัน
2. ควรทำการศึกษาและสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรและการทำงานของบัณฑิตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2566). การสำรวจภาวะการมีงาน
ทำของบัณฑิต. สืบค้น 23 พฤษภาคม 2566, จาก <https://strategy.kku.ac.th/survey-graduates/>.
- เจนจิรา สืบสุนทร, นันทนา นามมุงคุณ, และณุกานดา ศุภวัฒน์. (2566). การติดตามภาวะการมี
งานทำและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคามที่สำเร็จการศึกษาในระหว่างปีการศึกษา 2561 – 2563. *วารสารข้อ
พะยอม*, 34(1), 109-135.
- ธีรวัฒน์ จันทิก. (2558). การสำรวจภาวะการมีงานทำและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต คณะ
วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*,
4(1), 28-39.
- ปริญญา สังข์โคตร, ประทีป กาลเขว้า และเบญญาภา กาลเขว้า. (2564). ภาวะการมีงานทำของ
บัณฑิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการ
สาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุข
ชุมชน*, 4(1), 96-104.
- วิภาพร ตัณฑสวัสดิ์. (2564). การวิเคราะห์ทักษะของนักจิตวิทยาในศตวรรษที่ 21 ที่จำแนก
ภาวะการมีงานทำที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาของบัณฑิตสาขาวิชาจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสารจิตวิทยาคลินิกไทย*,
52(2), 74-86.
- วิวัฒน์ ชินนาทศิริกุล. (2561). การพัฒนาระบบภาวะการมีงานทำของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏ
วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 13(1), 32-41.
- ศิริพร เกื้อกุลนุรักษ์. (2563). ภาวะการมีงานทำของบัณฑิตระดับปริญญาตรี คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม ปีการศึกษา 2561. *วารสารสังคมวิวัฒน์*, 11(1),
63-73.
- สลิล บุญพรหมณ์ และดิชิตชัย เมตตาริกานนท์. (2556). การศึกษาภาวะการมีงานทำของ
บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สำนักวิชาสารสนเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ประจำปีการศึกษา 2554. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*, 5(4), 75-83.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2566). ระบบสำรวจภาวะการมีงานทำของบัณฑิต.
สืบค้น 23 พฤษภาคม 2566, จาก https://race.nstru.ac.th/home_ex/student_job/.

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืนของชุมชน
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND SUSTAINABLE SOCIAL INNOVATION

พงศ์วัณฐ์ คงทรัพย์

Pongwanat Kongsab

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: pongwanat-k@hinothailand.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ ได้ศึกษาความเป็นมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน เป็นการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางการวิจัยเรื่องนี้ โดยได้สอบถาม พระสงฆ์นักพัฒนา/ตัวแทนภาคประชาชน และนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสอบถาม และสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมีการขับเคลื่อนทั้งในระดับ ชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และในระดับจังหวัด โดยเน้นไปที่การขับเคลื่อนในระดับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง อาทิ การเก็บขยะในชุมชน การขุดลอกคูคลอง การปลูกต้นไม้ให้สวยงาม การปรับปรุงหรือซ่อมแซมสาธารณูปโภค รวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน เป็นการสร้างความแปลกใหม่ทางสังคม เช่น การสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน นวัตกรรมทางสังคมชุมชนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะการที่ชุมชนมีรายได้ที่ยั่งยืนได้นั้นต้องอาศัยความพอใจและความพอเพียง จึงเน้นให้ชุมชนทำสิ่งที่มีความสุข โดยใช้สิ่งที่มีในชุมชนซึ่งใช้งบประมาณไม่มากในการทำผลิตต่าง ๆ บนหลักการพึ่งพาตัวเอง อีกทั้งผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นจะตกอยู่ในชุมชน โดยยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; นวัตกรรม; สังคม

Abstract

This article Studied the history of the Sufficiency Economy Philosophy. including creating sustainable social innovations This is a preliminary inquiry to guide research on this matter by asking monks, developers/public sector representatives. and academic experts in the Sufficiency Economy Philosophy

through individual inquiries and interviews. Data were analyzed by content analysis. Write a descriptive narrative.

The results of data analysis can be seen that Driving the community's sufficiency economy is driven at both the community level and the area level. and at the provincial level It mainly focuses on driving at the community level. In the past, there has been strong continuous driving of community activities, such as collecting garbage in the community. dredging canals Planting beautiful trees Improving or repairing utilities including creating sustainable social innovations It creates social innovation, such as building confidence in the community. Community social innovation is based on the principles of sufficiency economy rather than focusing on economic growth figures. Because for a community to have a sustainable income, it depends on satisfaction and sufficiency. Therefore, we emphasize that the community does things that are happy. Using what is available in the community, which does not require a small budget, to produce various products on the principle of self-reliance. In addition, the social returns that occur will fall into the community based on the principle of "understand, access, develop".

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy; Innovation; Society

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยสู่ความทันสมัยโดยมีแผนพัฒนาอย่างจริงจังเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) จนกระทั่งปัจจุบันเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) และกำลังจะสิ้นสุดลง ตลอดระยะเวลา 50 ปี ประเทศไทยได้เรียนรู้และได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งภายใน และภายนอก (กระแสโลกาภิวัตน์) อย่างมากมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้านทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ยากที่จะจำแนกให้ละเอียดเพื่อค้นหาต้นเหตุได้ว่าเกิดจากอะไร เพราะการเปลี่ยนแปลงต่างเชื่อมโยงกันและกันไว้อย่างเป็นกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมในเชิงลบมักจะตามมาเป็นเงาตามตัวด้วย เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบทส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้านทั้งการต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณี เพื่อการจัดการทรัพยากรที่เคยมีอยู่แต่เดิมแตกสลายลง ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูก ลืมเลือนและเริ่มสูญหายไป สิ่งสำคัญคือ ความพอเพียงในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานใน

การดำเนินชีวิตไปได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้อำนาจและความมีอิสระในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ได้ถูกพิสูจน์ด้วยวิกฤตเศรษฐกิจจากปัญหาฟองสบู่และปัญหาความอ่อนแอของชนบท และปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, น. 2-3) ซึ่งปัญหาต่างๆ ของประเทศที่มีผลกระทบต่อประชาชนคนไทยทั้งประเทศได้อยู่ในสายพระเนตรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาโดยตลอดซึ่งครั้งแรกที่ได้ย้าเตือนและให้คำแนะนำต่อประชาชนเกี่ยวกับการดำรงชีวิตด้วยความพอเพียง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2517 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดังมีใจความพระบรมราโชวาท ดังนี้ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2552, น. 125)

“...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการ และใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศ และของประชาชนโดยสอดคล้องกันด้วย ก็เกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยาก ล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงอยู่ในเวลานี้...”

ตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ชาวไทยได้รับรู้คำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” อย่างต่อเนื่องในหลากหลายช่องทางของสื่อต่างๆ ทั้งหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และสื่ออื่นๆ จนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้หลายระดับทั้งบุคคล ครอบครัว ชุมชน ประเทศ หลายกลุ่มอาชีพ หลายหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ซึ่งโดยสรุปสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551, น. 7) ได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนจากผลการประมวลและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

ทั้งนี้การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครัวเรือนนั้นมิใช่เฉพาะในหมู่คนจนหรือเกษตรกรเท่านั้น แต่สามารถใช้ได้กับทุกคน ทุกอาชีพ ทุกกลุ่ม ทุกชนชั้น ทั้งชนชั้นรากหญ้า ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง โดยจะต้องเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธาเชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป ที่เรียกว่า “ระเบิด จากข้างใน” ซึ่งความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัวมุ่งเน้นให้บุคคลและครอบครัวร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งทางกายและทางใจ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมทั้งใฝ่รู้และมีการพัฒนา

การศึกษาเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน ผู้วิจัย ได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้ แนวคิด/ทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดเกี่ยวกับ นวัตกรรม แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมทางสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดเริ่มต้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เกิดขึ้นเนื่องมาจากการใช้แนวทางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่สังคมไทยอย่างมากในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคมและสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงมีกระบวนการสลับซับซ้อนเชื่อมโยงกันและกันยากที่จะอธิบายในเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ได้ ซึ่งมีทั้งทางบวกและลบ โดยทางบวก ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุและสาธารณูปโภคต่างๆ ส่วนทางลบ เช่น การขยายตัวของรัฐเข้าไปในชนบท ได้ส่งผลให้ชนบทเกิดความอ่อนแอในหลายด้านที่ต้องพึ่งพิงตลาดและพ่อค้าคนกลางในการส่งสินค้าทุน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการรวมกลุ่มกันตามประเพณี ภูมิความรู้ที่เคยใช้แก้ปัญหาและสั่งสมปรับเปลี่ยนกันมาถูกกลืนและเริ่มสูญหายไป (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2550, น. 2)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรพระราชทานแก่สังคมไทยตั้งแต่พุทธศักราช 2517 หลักสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นหลักการที่มุ่ง “ความสุข” และ “ประโยชน์สุข” ของประชาชน และสังคม

ความสุข เป็นสภาวะทางจิตใจที่เป็นบวก เป็นผลมาจากทั้งปัจจัยภายนอก คือ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายในคือ ระดับสติปัญญา วิธีคิด หลักคุณธรรมจริยธรรม ของบุคคลนั้น ประโยชน์สุข คือสิ่งที่ประโยชน์ต่อสาธารณะและนำมาซึ่งความสุข สงบ และเจริญก้าวหน้าของสังคม

การจะบรรลุสู่ความสุขและประโยชน์สุข คือมิติต่างๆ ของชีวิตและสังคมมีความสุข สงบ และสมดุล และพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง มิติที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญคือ มิติสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

การจะเกิดความสมดุลและพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ข้างต้นได้ กระบวนการตัดสินใจควรอยู่บนพื้นฐานของหลักการ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 ประการ ประกอบด้วย

1. ความมีเหตุผล คือ ในการดำเนินการใดๆ ต้องมองเห็นทางเลือกที่เกี่ยวข้อง เห็นเหตุและผล และผลกระทบทั้งทางบวกและลบของทางเลือกต่างๆ เห็นผลที่เป็นคุณค่าแท้ของการดำเนินการนั้นๆ

2. ความพอประมาณ คือ การดำเนินการควรต้องใช้ทรัพยากรและดำเนินการในระดับที่พอดีเหมาะสมกับเงื่อนไขที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในแบบที่ประหยัดไม่เกิดของเสียโดยไม่จำเป็น

3. มีภูมิคุ้มกัน คือ มีการพิจารณาถึงแผนสำรอง รองรับการเปลี่ยนแปลงที่คาดไม่ถึง

เงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. เงื่อนไขความรู้ คือ ต้องมีทั้งองค์ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องและมีสติปัญญาที่จะพิจารณาว่าสิ่งที่เลือกจะนำไปสู่ความสุขและประโยชน์สุขหรือไม่

2. เจือนไขคุณธรรม คือ อยู่บนฐานของหลักคุณธรรมและศีลธรรมอันดีของสังคม ไม่ส่งผลกระทบทางลบต่อคนอื่นหรือสิ่งแวดล้อม

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2550, น. 11-30) ได้อธิบายการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับและกลุ่มต่างๆ ได้แก่

1. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างสมดุล

2. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วยบุคคลและครอบครัวต่างๆ ที่เฝ้าหาความก้าวหน้าบนพื้นฐานของปรัชญาแห่งความพอเพียง คือมีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิตจนสามารถพึ่งตนเองได้บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคม ของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ แผนการบริหารจัดการประเทศ ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบเป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่สามารถอยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้

4. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเกษตรกร เกษตรทฤษฎีใหม่ โดยสรุปคือแนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้และมีการรวมกลุ่มกัน และเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่นที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน

5. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจในกลุ่มนักการเมือง นักการเมืองที่มีหลักคิด และหลักปฏิบัติบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเป็นตัวอย่างของผู้นำที่มีความเข้มแข็งทางด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดแม้เพียงเล็กน้อย เนื่องจากการกระทำของผู้นำส่งผลกระทบในวงกว้างต่อชุมชน/สังคม และในขณะเดียวกันนักการเมืองในทุกระดับจะต้องรู้จักสังคม ชุมชนที่แต่ละคนเป็นผู้แทนอย่างถ่องแท้มีความเข้าใจระบบการปกครองและระเบียบปฏิบัติต่างๆ ตามกฎหมายและขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม

6. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องเริ่มต้นสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลก่อนโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในการเป็นผู้ให้บริการแก่สังคม และร่วมเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อ

ต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและอยู่ร่วมกับระบบนิเวศได้อย่างสมดุล มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีสติยั้งคิด ใช้ปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติ หน้าที่บนพื้นฐานของความมีเหตุมีผล พอประมาณกับศักยภาพและสถานภาพของแต่ละบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

ความหมายของนวัตกรรม

ในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับนวัตกรรม อีกทั้งนักวิชาการ หลายกลุ่มได้สนใจศึกษานวัตกรรมมากขึ้น โดยให้ความหมายของนวัตกรรมไว้หลากหลาย อาทิ Audretsch and Link (2012) ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้บุกเบิกด้านความคิดเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการ (Classical Entrepreneurship) ได้กล่าวในเชิงสนับสนุนว่า นวัตกรรมเป็นลักษณะที่สำคัญ ของ พฤติกรรมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Behavior)

Marina (2007) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมว่า “เป็นการสร้างความรู้และความคิด ใหม่ เพื่อให้ผลลัพธ์ใหม่ทางธุรกิจ ซึ่งให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการดำเนิน ธุรกิจ ภายในองค์กร (Internal Business Process) และโครงสร้างธุรกิจ เพื่อสร้างสินค้าและบริการที่ สร้างขึ้นตามความต้องการของตลาด” นอกจากนี้สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2552) ได้ให้ ความหมายของนวัตกรรมว่า “เป็นสิ่งใหม่ที่เกิดจากการใช้ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ที่มี ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และสังคม” นวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้และ ความคิดสร้างสรรค์มาผนวกกับความสามารถในการจัดการ เพื่อสร้างให้เกิดเป็นธุรกิจนวัตกรรม หรือธุรกิจใหม่ อันจะนำไปสู่การลงทุนใหม่ที่ส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศ

ทฤษฎีนวัตกรรม

ในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่แน่ชัด หรือทฤษฎีทั่วไป (General Theory) ที่ว่าด้วย นวัตกรรม เฉพาะเรื่องทำให้การศึกษาเรื่องนวัตกรรมเป็นเพียงความคิดที่กระจัดกระจาย เพราะว่า นวัตกรรม เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความซับซ้อนเกินกว่ารูปธรรมที่ปรากฏชัดเจน นักวิจัย บางกลุ่ม อาทิ Wolfe ศึกษาพบว่า ผลการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมขององค์กรเกือบทั้งหมดไม่ สอดคล้องกัน โดย Wolfe (1994) ให้เหตุผลว่า สาเหตุอาจเนื่องมาจากนักวิจัยที่ทำการศึกษา เรื่องนวัตกรรมมาจากสาขาที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ทฤษฎีทั่วไปที่ว่าด้วยนวัตกรรมจึงยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Amabile (1998) ได้อธิบายว่า นวัตกรรมมีความสลับซับซ้อนและมีความ เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนในองค์กร จึงไม่สามารถสรุปเป็นทฤษฎีทั่วไปของนวัตกรรมได้แต่ยังมี ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรม ได้แก่ ทฤษฎีว่าด้วยระบบ ทฤษฎีว่าด้วยสถาบัน

นวัตกรรมทางสังคม

นวัตกรรมนั้นมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามนิยามมุมมองของแต่ละบุคคล แต่หลักๆ แล้วความหมายของ “นวัตกรรม” มักจะพูดถึง สิ่งใหม่ที่สร้างขึ้นมาจากองค์ความรู้หรือความคิด

สร้างสรรค์และสามารถเกิดขึ้นได้จริงพร้อมกับสร้างประโยชน์ให้กับเศรษฐกิจและสังคม (Baregheh, Anahita, Jennifer Rowley, and Sally Sambrook, 2009) ซึ่งนวัตกรรมเองนั้นจะเป็นเหมือนฟันเฟืองที่ช่วยขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเดิมที่มีอยู่ให้พัฒนายิ่งขึ้นและยังช่วยสนับสนุนให้เกิดธุรกิจใหม่เพื่อสร้างมูลค่าให้กับห่วงโซ่มูลค่าของประเทศ

นวัตกรรมทางเทคโนโลยีและทางสังคมเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนแปลงของเรา นวัตกรรมเหล่านี้ทำให้เราเติบโตจากหมู่บ้านเล็กๆ กลายเป็นสังคมเมือง เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นกุญแจสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางสังคม ซึ่งเป็นรากฐานของความเชื่อของเราเกี่ยวกับนวัตกรรมทางสังคม ที่ไม่ใช่แค่บทบาทของผู้กำหนดนโยบาย แต่เป็นวิสัยทัศน์ของโลกที่ดีกว่าที่เราสามารถร่วมกันสร้างขึ้นได้

นวัตกรรมทางสังคม คือ สิ่งใหม่ที่สร้างขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการ ผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบการพัฒนาที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อแก้ไขและตอบสนองต่อปัญหาทางสังคม นอกจากนี้ยังต้องสามารถที่จะแพร่กระจายไปยังสังคมอื่นๆ ได้โดยที่นวัตกรรมเพื่อสังคมนั้นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ 1) มีความใหม่และตรงตามความต้องการของสังคม 2) เกิดขึ้นได้จริงและสามารถแพร่กระจายไปสู่สังคมได้ และ 3) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในสังคม (ชินนุทัย กาญจนะจิตรา และ วาสนา อิมเอ็ม, 2544)

สรุป

จากข้อมูลพื้นฐานความเป็นมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมีการขับเคลื่อนทั้งในระดับ ชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และในระดับจังหวัด โดยเน้นไปที่การขับเคลื่อนในระดับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง อาทิ การเก็บขยะในชุมชน การขุดลอกคูคลอง การปลูกต้นไม้ให้สวยงาม การปรับปรุงหรือซ่อมแซมสาธารณูปโภค รณรงค์ให้ทิ้ง ขยะให้เป็นระเบียบ รณรงค์ให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกๆ ครั้งที่มีการเลือกตั้ง กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนรักกีฬา กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมรณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก กิจกรรมการป้องกันโควิด 19 ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีและวันสำคัญทางศาสนา การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สำหรับการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มาจากฐานคิดที่ว่าต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มากไปว่าผลิตภัณฑ์พื้นฐานทุกๆ ไปที่ขายให้แก่คนในท้องถิ่นเท่านั้น ไปสู่การขยายพื้นที่ให้ผู้บริโภคกลุ่มอื่น ๆ เข้ามาสนใจและเห็นถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น

การสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างความแปลกใหม่ทางสังคมเป็นสิ่งที่เริ่มมีทุกหน่วยงาน เช่น การสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน จากเดิมผลิตภัณฑ์มีเพียงรสชาติเดียวคือ รสดั้งเดิม ต่อมาได้เพิ่มรสเผ็ด รสต้มยำขึ้นทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในการเลือกซื้อ หรือการปรับเปลี่ยนรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนสร้างขึ้นใหม่ จากเดิมเป็นกระปุกพลาสติกฝา

เกลียวธรรมชาติ เป็นกระป๋องพลาสติกฝาซีล ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์สวยงามน่าซื้อมากขึ้น สามารถเก็บรักษาได้ เป็นระยะเวลานานมากขึ้น

นวัตกรรมทางสังคม ชุมชนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะการที่ชุมชนมีรายได้ที่ยั่งยืนได้นั้นต้องอาศัยความพอใจและความพอเพียง จึงเน้นให้ชุมชนทำสิ่งที่มีความสุข โดยใช้สิ่งที่มีในท้องถิ่นซึ่งใช้งบประมาณไม่มากในการทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ บนหลักการพึ่งพาตัวเองที่ใครก็ทำได้ อีกทั้งผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะตกอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาทั้งรายใหญ่และรายย่อย กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริก ใบมะกรูด หอมแดง กระเทียม และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน โดยยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

อภิปรายผล

1. ข้อมูลพื้นฐานความเป็นมาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมีการขับเคลื่อนทั้งในระดับ ชุมชน ระดับเขตพื้นที่ และในระดับจังหวัด โดยเน้นไปที่การขับเคลื่อนในระดับชุมชนเป็นหลัก ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง อาทิ การเก็บขยะในชุมชน การขุดลอกคูคลอง การปลูกต้นไม้ให้สวยงาม การปรับปรุงหรือซ่อมแซมสาธารณูปโภค รณรงค์ให้ทิ้ง ขยะให้เป็นระเบียบ รณรงค์ให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกๆ ครั้งที่มีการเลือกตั้ง กิจกรรมส่งเสริมเยาวชนรักกีฬา กิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด กิจกรรมรณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก กิจกรรมการป้องกันโควิด-19 ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับศาสนพิธีและวันสำคัญทางศาสนา การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นต้น สำหรับการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์มาจากฐานคิดที่ว่าต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มากไปว่าผลิตภัณฑ์พื้นฐานทุกๆ ไปที่ขายให้แก่คนในท้องถิ่นเท่านั้น ไปสู่การขยายพื้นที่ให้ผู้บริโภคกลุ่มอื่นๆ เข้ามาสนใจและเห็นถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จะพบว่าในปัจจุบันได้มีการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนี้อย่างจริงจัง และแนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ปรัชญานี้สามารถปฏิบัติได้จริงและเห็นผลในรูปธรรม และการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการเข้าร่วมโครงการฯ มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ด้าน หรือหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข อันประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดยสามารถนำมาแจกแจงเป็นประเด็นต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์

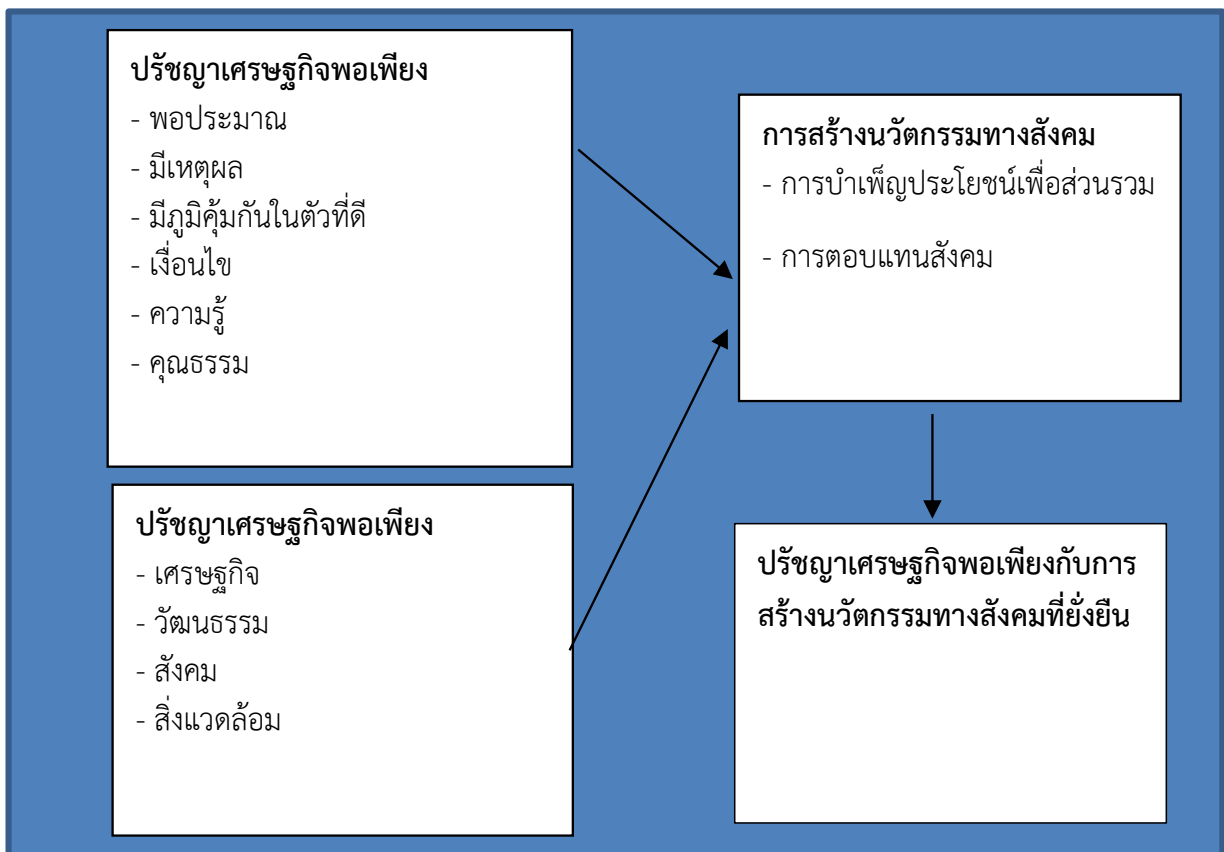
2. การสร้างนวัตกรรมทางสังคมที่ยั่งยืน พบว่า การสร้างความแปลกใหม่ทางสังคมเป็นสิ่งที่เริ่มมีทุกหน่วยงาน เช่น การสร้างความมั่นใจให้กับชุมชน จากเดิมผลิตภัณฑ์มีเพียงรสชาติเดียวคือ รสดั้งเดิม ต่อมาได้เพิ่มรสเผ็ด รสต้มยำขึ้นทำให้เกิดความหลากหลายขึ้นในการเลือกซื้อ หรือการปรับเปลี่ยนรูปลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ชุมชนสร้างขึ้นใหม่ จากเดิมเป็นกระป๋องพลาสติก

ฝากล้วยวรรณดา เป็นกระป๋องพลาสติกฝาสีล ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์สวยงามน่าซื้อมากขึ้น สามารถเก็บรักษาได้ เป็นระยะเวลานานมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา ศรมณี (2563) ได้กล่าวสรุปว่า เหตุผลของการให้มนุษย์เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา หรือเป็นปัจจัยสำคัญในการบูรณาการ ก็เพราะการพัฒนาทุกด้านจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีมนุษย์เป็นตัวจัดการการพัฒนา หากไม่มีมนุษย์การพัฒนาก็จัดการไม่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “มนุษย์ไม่พัฒนาตนเอง มนุษย์ก็จะพัฒนาสิ่งอื่นไม่ได้ด้วย” การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงต้องเริ่มต้นจาก การพัฒนามนุษย์ก่อน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมบูรณ์ ศิริสรธริรัฐ (อ้างถึงใน มยุรี เสือคำราม และ สมศักดิ์ ลิลา, 2555) ได้กล่าวโดยสรุปไว้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคน เพราะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง โดยมีจุดเน้นอยู่ที่การมีชีวิตที่ดี เป็นเรื่องของความยั่งยืน เป็นความเข้าใจถึงความจำเป็นในความมั่นคงของคนและ การเพิ่มขีดความสามารถของคนให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้ โดยต้องเริ่มจากการนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง พยายามนำไปสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของ บุญทริกา จันทรงาม (2552) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านสระ อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า กระบวนการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากความตั้งใจมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง เพื่อที่จะให้ครอบครัวมีความพออยู่ พอกิน จากการสร้างความมั่นคงทางด้านรายได้ มีความตั้งใจที่จะ ช่วยเหลือตนเองและพัฒนาด้วยตนเอง และกระบวนการพัฒนาจะเน้นความต้องการของเกษตรกรและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก เน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและชุมชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพิชญา วาจาามธุระ (2552) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา 4 ชุมชนจาก 4 ภูมิภาค ผลการวิจัยสรุปว่า การจัดทำแผนชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแผนชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมและความเข้าใจของสมาชิกในชุมชน ทำให้เกิดการระดมความคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ ทำให้เกิดความสามัคคีกันในชุมชน นอกจากนี้ยังมีพัฒนาไปสู่การสร้างกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้ มีการขยายผลองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนและ เชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญทริกา จันทรงาม (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านสระ อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปว่า กระบวนการพัฒนาตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะพัฒนาสู่การสร้างกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็ง เพื่อทำกิจกรรมการผลิตที่สอดคล้องกับความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับท้องถิ่น และพัฒนาสู่การสร้างเครือข่ายภายในชุมชน แล้วจึงขยายเครือข่ายสู่ภายนอกด้วยการประสานความร่วมมือกันเป็นเครือข่าย กลุ่มอาชีพและขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้หลากหลาย

นวัตกรรมทางสังคมชุมชนยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงมากกว่าเน้นตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะการที่ชุมชนมีรายได้ที่ยั่งยืนได้นั้นต้องอาศัยความพอใจและความพอเพียง จึงเน้นให้ชุมชนทำสิ่งที่มีความสุข โดยใช้สิ่งที่มีในท้องถิ่นซึ่งใช้งบประมาณไม่มากในการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ บนหลักการพึ่งพาตัวเองที่ใครก็ทำได้ อีกทั้งผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะตกอยู่ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาทั้งรายใหญ่และรายย่อย กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพริก ใบบะกุรูด หอมแดง กระเทียม และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชน โดยยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

องค์ความรู้

องค์ความรู้/ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ยังใช้ได้ดีอยู่ในปัจจุบันเป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ทำให้ชุมชนหรือคนในชุมชนนำมาต่อยอดกับการใช้ชีวิตและ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาต่อยอดให้กับชุมชนต่อไปในภายภาคหน้า

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- ชลิดา ศรมณี. (2563). *เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และ วาสนา อิมเอม. (2544). *นวัตกรรม สังคม: การให้ความหมายและลักษณะกิจกรรมในประเทศไทย*. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ณพิชญา วาจาามธุระ. (2552). *กระบวนการพัฒนาและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา 4 ชุมชน จาก 4 ภูมิภาค*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญทริกา จันทร์งาม. (2552). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนบ้านสระ อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. (2550). *วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา*, (ธันวาคม).
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2552). *การจัดการนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้*. สืบค้น 9 สิงหาคม 2552, จาก <http://www.nia.or.th/innolinks>
- Amabile, T.M. (1998). How to kill creativity. *Harvard Business Review*, 76(9), 77-87.
- Audretsch, D.B. and Link, A.N. (2012). Entrepreneurship and innovation: public policy frameworks. *Journal of Technology Transfer*, 37(1), 1-17.
- Baregheh, Anahita, Jennifer Rowley, and Sally Sambrook. (2009). Towards a multidisciplinary definition of innovation. *Management decision* 47 (8) , 1323-1339.
- Marina, D.P. (2007). The Role of Knowledge Management in Innovation. *Journal of Knowledge Management*, 11(4), 20-29.
- Wolfe, R.A. (1994). Organisational innovation: Review, Critique and Suggested Research Directions. *Journal of Management Studies*, 31(3), 405-431.

ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยระยะกลางในถิ่นพำนักอาศัย :
กรณีศึกษาเพื่อถอดบทเรียนโดยผู้ดูแลในชุมชน

EXPERIENCE THROUGH INTERMEDIATE CARE IN HOME WARD: A CASE STUDY
EMPHASIZES FOR LESSON LEARNED AT COMMUNITY CARE GIVER

วาสนา แก้วหล้า, พระครูสุทธีรญาณ

Wasana Kaewla, Phrakhrusudhivorayan

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: wasana.wasanak3@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและถอดบทเรียนการดูแลผู้ป่วยเพื่อดูแลรักษาต่อเนื่องที่บ้าน โดยสมาชิกในครอบครัวร่วมกับการประสานงานของทีมสหวิชาชีพและผู้ดูแลในชุมชน ทำการศึกษาโดยใช้แนวคิดทางการพยาบาลการดูแลตนเองแบบองค์รวมของโอเร็ม (Orem's Nursing Concept) ในระยะการดูแลผู้ป่วยเพื่อการฟื้นฟูต่อเนื่องที่บ้าน และแนวคิดการเสริมพลังการดูแลผู้ป่วยโดยครอบครัว วิธีการศึกษาเป็นการอธิบายกรณีศึกษาโดยเก็บข้อมูลจากการสังเกต การปฏิบัติการดูแลในฐานะผู้ดูแล การมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพ ขอบเขตของเนื้อหาเริ่มจากการประเมินความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วย (Barthel Activities of Daily Living : ADL) การเก็บข้อมูลเพื่อการวินิจฉัยปัญหาและอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วยเพื่อการดูแลผู้ป่วยที่บ้าน (INHOMESSS; Immobilization, Home Environment, Other People, Medication, Examination, Safety, Spiritual และ Services)

ผลการวิเคราะห์กรณีศึกษา พบว่า ได้เกิดประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้านโดยการนำองค์ความรู้ในการดูแลผู้ป่วยที่บ้านแบบองค์รวมทั้งด้านร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและจิตวิญญาณ และการให้การดูแลต่อเนื่องตามมาตรฐาน Home Ward ประกอบด้วยหลักการการจัดสิ่งแวดล้อม การระบายอากาศ การป้องกันการติดเชื้อ การป้องกันความเสี่ยงเช่น การมีแผลกดทับ ตกเตียงและการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยด้านจริยธรรมและการเลือกใช้อุปกรณ์ เครื่องมือที่เหมาะสมตามสภาพและฐานะของครอบครัวผู้ป่วยที่มีการดูแลระยะยาว

ข้อเสนอแนะ ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนกรณีศึกษาการดูแลผู้ป่วยระยะยาวของสมาชิกครอบครัวในฐานะผู้ดูแล การปฏิบัติการดูแลตามมาตรฐานปฏิบัติการพยาบาลที่ต่อเนื่องจากโรงพยาบาลเพื่อมาดูแลรักษาพยาบาลต่อเนื่องที่บ้าน ประกอบด้วยระยะการเตรียมความพร้อม ระยะการส่งต่อที่บ้านและระยะการดูแลระยะยาวที่บ้าน รวมทั้งการสนับสนุน

จากทีมสหวิชาชีพและทีมช่วยเหลือของหน่วยงานระดับตำบล ซึ่งเป็นบริการของหน่วยงานกองสาธารณสุขและอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน

คำสำคัญ: การดูแลผู้ป่วยระยะกลาง; ผู้ดูแลผู้ป่วย; มาตรฐานการดูแลผู้ป่วยในบ้าน; การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม

Abstract

This article aimed to explain and transcribe lessons learned for continuing care at home by family members, a coordination of a multidisciplinary team, and community caregivers. A study was conducted using the Orem's nursing conceptual in the rehabilitation care through continuing at home and the concept of empowerment care for patients by families. Methodology: Purposed a case study, it was collected data by observations, supervising operations as a moderator for the participation of a multidisciplinary teams. The scope of contents begins with Barthel's score assessment. Collecting sign and symptom was diagnostic data for nursing care the patients at home.

The results were analysis of the case study revealed that the body of knowledge in home care was applied in a holistic care including physical, mental, emotional, social and spiritual aspects. And providing continuation of care according to home ward standards, consisting of principles of environmental management, ventilation, prevention of infection, prevention of risks such as bedsores, fall and advocacy of patient ethics. Also, device selection appropriate tools were gathered according to the condition and family status of the patient with long-term care.

Recommendations: It should bring the knowledge gained from the case study of long-term care of family members as caregivers according to nursing practice standards continuity from hospitals for nursing care. continue at home. It consists of a preparation phase, a referral phase for home ward, and a long-term home care included supporting from multidisciplinary teams and sub-district supported teams which providing a service of the Department of Public Health and Environmental Health in the community.

Keywords: Intermediate care; Caregivers; Home ward standard; Holistic patient care

บทนำ

สภาพทั่วไปของผู้ป่วยกลุ่มโรคไม่ติดต่อ ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูงรวมทั้ง โรคเส้นเลือด สมอง และหลอดเลือดตีบ ตัน แตก หรือ STROKE ส่งผลให้ผู้ป่วยไม่สามารถพึ่งตนเองได้และต้องมีผู้ดูแล โดยเฉพาะญาติใกล้ชิดและสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้มักพบว่าผู้ป่วยมีจำนวนวัน ในการนอนรักษาพยาบาลในโรงพยาบาลนานและค่ารักษาพยาบาลสูง พบว่าระยะวันนอนเฉลี่ยของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเท่ากับ 4.05 วัน ถึง 8.92 วัน (เมตตา สุริยะ และคณะ, 2563) และอุบัติการณ์ของการเกิดผู้ป่วยติดเตียงที่จำหน่ายออกไปรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่บ้านมีจำนวนเพิ่มขึ้น แนวทางและมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยที่บ้านหรือ Home ward จึงมีความจำเป็นในการให้ความรู้เพื่อการดูแลผู้ป่วยและจัดกิจกรรมการดูแลผู้ป่วยในโรงพยาบาล (IPD) ผู้ป่วยจำนวนไม่น้อยที่เป็นกลุ่มสูงอายุที่มีภาวะการเสื่อมถอยทางร่างกาย มีปัญหาการรับประทานอาหาร มีภาวะความชราจนในที่สุดกลายเป็นคนแก่ติดบ้านและเป็นผู้ป่วยติดเตียงในที่สุด ประกอบกับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติปี 2543 มีสาระสำคัญที่ต้องการให้ประชาชนเข้าถึงระบบสุขภาพที่พึงประสงค์การเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างเป็นธรรมจึงมีนโยบายสนับสนุนให้บริการทางการแพทย์ที่มีผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (Personal-based Medical Services) เพื่อให้ผู้ป่วยมีสุขภาพที่ดี ลดจำนวนวันนอนในโรงพยาบาล ลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ป่วยและครอบครัวโดยเฉพาะผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษาแบบผู้ป่วยใน (Inpatient)

หลักการของการดำเนินการให้บริการในรูปแบบผู้ป่วยในที่บ้านหรือการดูแลเสมือนโรงพยาบาลที่บ้าน (Hospital Care at Home) เป็นการให้บริการดูแลรักษาผู้ป่วยที่บ้านที่ใช้บ้านเป็นหอผู้ป่วยซึ่งมีมาตรฐานการดูแลเทียบเคียงผู้ป่วยในของโรงพยาบาล (IPD) ผู้ป่วยจะได้รับการดูแลรักษาตามมาตรฐานของแต่ละวิชาชีพ

ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยในที่บ้าน

จากกรณีศึกษาผู้ป่วยในที่บ้าน เป็นผู้ป่วยชายไทยอายุ 61 ปี มีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง ชีงขวา รับประทานอาหารเองไม่ได้เนื่องจากมีปัญหากลืน on NG Tube Feed ให้อาหารทางสายยาง สูตร 1:5:1 มื้อละ 400 ซีซี จำนวน 4 มื้อต่อวัน ปัสสาวะอุจจาระเองได้ ระดับความรู้สึกตัว รู้สึกตัวดี ลิ้นแข็ง ขากรรไกรแข็ง พูดเสียงเบา กลืนเองไม่ได้

ประวัติการเจ็บป่วย

อาการสำคัญ ใช้สูง แขนขาอ่อนแรง ยกไม่ได้ ระดับความรู้สึกตัวเรียกกะพริบตา ง่วงซึม ไม่พูด ผลการตรวจ ATK +2 ญาติประเมินอาการแล้วเรียก 1669 รถกู้ชีพฉุกเฉินจากโรงพยาบาลศูนย์มารับตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลและได้รับการวินิจฉัยว่าปอดอักเสบจากการสำลักและโควิด-19

ผลการตรวจร่างกาย พบอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง ผลเอกซเรย์ปอดปกติ ผล CT Brain ไม่พบหลอดเลือดในสมองตีบ

ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต

ได้รับการผ่าตัดเนื้องอกสมอง กดประสาทตาเส้นที่ 3 ได้รับการฉายแสงและเคมีบำบัด จนอาการหายเป็นปกติ

บทบาทของญาติในฐานะการเป็นผู้ดูแล

การประเมินอาการผู้ป่วยก่อนเข้าระบบการดูแลผู้ป่วยในที่บ้านซึ่งได้รับการวินิจฉัยให้กลับบ้านเข้าสู่ระบบการดูแลผู้ป่วยระยะยาว หรือ Long Term Care โดยแพทยอายุรกรรม ร่วมกับทีมเยี่ยมบ้าน นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาได้มาประเมินบ้านที่พักอาศัยเพื่อรองรับผู้ป่วยจากโรงพยาบาลมาพักที่บ้าน การประเมินอาการผู้ป่วยโดยใช้แบบประเมินคะแนน Barthel Score ได้ 4 คะแนน พบว่า ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของผู้ป่วยอยู่ในระดับภาวะพึ่งพาโดยสมบูรณ์ (Very Low Initial Score, Total Dependence)

สภาพทั่วไปของผู้ป่วยเป็นรู้สึกตัวดี มีสัญญาณชีพคงที่และไม่มีอาการเสี่ยงที่อาการจะแยลงยังคงมีอาการไอและมีเสมหะ และได้รับยาละลายเสมหะและคำแนะนำในการให้อาหารผู้ป่วยทางสายยาง เมื่อผู้ป่วยมีสภาพทั่วไปดีขึ้นไม่มีอาการแทรกซ้อนจึงเข้าสู่ระยะเวลาของการดูแลแบบโรงพยาบาลที่บ้าน หรือ Home Ward ซึ่งเป็นการดูแลที่เปลี่ยนจากการจัดการปัญหาของโรคและอาการ (Disease Focus) เป็น Holistic Patient and Family Focus ผู้ป่วยได้รับการประเมินแล้วไม่พบภาวะการติดเชื้อมีสัญญาณชีพปกติหลังได้รับยาปฏิชีวนะทางหลอดเลือดดำครบขนาดตามกำหนดและยุติการให้ยาปฏิชีวนะแล้ว

ระยะการปรับเปลี่ยนที่บ้านให้เป็นหอผู้ป่วยรับผู้ป่วยมาที่บ้าน ความพร้อมของผู้ป่วย ผู้ดูแลและที่พักอาศัยระหว่างการดูแลแบบผู้ป่วยที่บ้านได้มีการประเมินความพร้อมผู้ป่วย การรับรู้บทบาทการดูแลผู้ป่วยที่บ้านของสมาชิกในครอบครัว สภาพที่พักอาศัยโดยทีมดูแลที่บ้าน การเลือกห้องนอนเตียงนอนศีรษะยกสูงได้ การเตรียมที่นอนเบาะลม การระบายอากาศในบ้าน และห้องผู้ป่วยนอน บันได และทางเดินสำหรับการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย ห้องใช้สุขา อ่างน้ำ การเก็บขยะที่ออกจากตัวผู้ป่วย เครื่องมือใช้สอยและอุปกรณ์ที่จำเป็นที่บ้าน

กิจกรรมการดูแลของผู้ดูแล

ผู้ดูแลได้รับการฝึกกิจกรรมการพยาบาลก่อนจำหน่ายผู้ป่วยออกจากโรงพยาบาล โดยนำแนวคิดการพยาบาลผู้ป่วยในระยะเจ็บป่วยและการฟื้นฟูให้เข้าสู่ภาวะปกติเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อน ประกอบด้วย

1. การดูแลความสะอาดร่างกายผิวหนังและการป้องกันการเกิดแผลกดทับ

การเตรียมเตียงผู้ป่วยการใช้เบาะลมรองบนที่นอนและการพลิกตะแคงตัวทุก 2 ชั่วโมง และสังเกตลักษณะผิวหนังบริเวณปุ่มกระดูกที่จะมีความเสี่ยงให้เกิดแผลกดทับ สังเกตลักษณะสีผิวและปรับคลื่นเบาะลมให้มีความเหมาะสมกับการจัดท่านอนของผู้ป่วย รวมทั้งจัดสิ่งแวดล้อมให้มีการระบายอากาศได้ดี ทำความสะอาดร่างกาย อาบน้ำให้ผู้ป่วยบนเตียง หรือ Complete

Bed Bath เข้า เย็น และเปลี่ยนผ้าซับปัสสาวะเมื่อจำเป็น ทำความสะอาดปากและฟัน ออกกำลังกายบนเตียงนอนให้ผู้ป่วย ฝึกการใช้กล้ามเนื้อแขน ขา มือ ยึดเหยียดข้อนิ้ว ข้อเข่า ข้อสะโพกหรือ Passive Exercise

2. การดูแลให้ได้รับสารอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ ให้ผู้ป่วยได้รับอาหารเหลวทางสายยาง โดยผู้ดูแลจะได้รับการอบรมการทำอาหารเหลวโดยใช้การต้ม ปั่น กรอง สูตรอาหารเหลว 1 ต่อ 5 ต่อ 1 จำนวน 400 ซีซีและให้น้ำตาม 50-100 ซีซี รวมทั้งสังเกตอาการขาดน้ำ เช่น ปากแห้ง ผิวแห้ง อาการเยื่อในช่องปากอักเสบ ลิ้นเป็นฝ้า และการสังเกตฟันและสุขภาพเหงือก

3. การจัดสิ่งแวดล้อมการทำความสะอาดห้องนอนผู้ป่วย การจัดเตรียมอุปกรณ์การดูแลฟันด้วยน้ำยาทำความสะอาดทุกวัน แสงสว่างและการถ่ายเทอากาศ

4. อุปกรณ์การจัดหาอาหาร สำหรับการให้อาหารผู้ป่วยทางสายยาง (NG Tube) ทำความสะอาดอุปกรณ์กระบอกฉีดยาแบบแก้วใช้ให้อาหาร หลอดบรรจุขนาด 50 ซีซีสำหรับให้อาหารทางสาย NG ตรวจสอบสภาพพลาสติกเทอร์โมพลาสติกกับสายยาง สังเกตสีของสารอาหารที่ค้างคั่งอยู่ในสายว่ามีลักษณะของของเหลวสีน้ำตาลหรือดำปนน้ำ (Coffee Grounds Content) หรือไม่

5. ให้กำลังใจ จัดพิธีกรรมผูกข้อมือเรียกขวัญและแก้บนด้วยการเซ่นห้วยหมูให้แก่วิญญาณบรรพบุรุษ เพื่อบอกกล่าวให้มาปกป้องรักษาให้มีอาการดีขึ้นตามความเชื่อของครอบครัวและเครือญาติและให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วย ห้ามไม่ให้ดึงสาย NG Tube ออก เช็ดทำความสะอาดรูจมูกและผิวหนังด้วยน้ำสะอาดใช้ไม้พันสำลีหรือ Cotton Bud เช็ดทำความสะอาดช่องจมูกและสังเกตการกดทับผิวหนังกดด้านใน

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการเตรียมผู้ป่วยในที่บ้าน

6. สังเกตอาการผิดปกติ เช่น ทำการวัดสัญญาณชีพ อาการตัวร้อนมีไข้ อาการไอ เหนื่อย หายใจหอบ ท้องอืดไม่ถ่าย ไม่ผายลมและภาวะผิดปกติอื่นๆ

7. ให้การรักษาตามการรักษาของแพทย์โดยเฉพาะยาที่ต้องให้ก่อนอาหารหรือหลังอาหารและสังเกตอาการแพ้ยา

8. ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการติดตามเยี่ยมของทีมสหวิชาชีพและการได้รับความอำนวยความสะดวกจากหน่วยงานในพื้นที่ เช่น ทีมเยี่ยมบ้านของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลร่วมกับโรงพยาบาลใกล้บ้าน

9. การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยด้านจริยธรรม ถึงแม้ผู้ป่วยจะได้รับการดูแลรักษาอยู่ที่บ้านของตน มีพยาบาลดูแลรักษาที่เป็นผู้ใกล้ชิด เป็นญาติ หรืออาจจ้างพิเศษมาช่วย ผู้ดูแลต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วยในด้านจริยธรรมด้วย เพราะผู้ป่วยไม่สามารถที่จะปกป้องดูแลตัวเองได้ในขณะป่วย ผู้ดูแลจึงเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปกป้องสิทธิของผู้ป่วยด้วยเช่นกัน โดยจากการศึกษาสิทธิพื้นฐานของผู้ป่วยที่จะได้รับการรักษาพยาบาล เรื่อง การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย (โรงพยาบาลชยันนาทเรนทร, 2562) การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย (โรงพยาบาลโป่งน้ำร้อน, 2560) กระบวนการปกป้องสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ (โสรัตน์ วงศ์สุทธิธรรมและคณะ, 2559) พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 (สภาการพยาบาล, 2554) ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สิทธิผู้ป่วย และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม (เฉลิมขวัญ ศรีสุวรรณ, 2554) พบว่าผู้ดูแลต้องยึดหลักความไม่เกียติ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียม ความเอื้ออาทร หรือใช้หลักพรหมวิหาร 4 (Four Sublime States of Mind) พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2559) ซึ่งเป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. เมตตา (Loving – Kindness) ประกอบด้วย ความรักใคร่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น อยากให้มีความสุข โดยผู้ดูแลรักษา ที่ดูแลใกล้ชิดผู้ป่วยที่อยู่ที่บ้านของตนเอง ต้องมีจิตใจเมตตาต่อผู้ป่วย เพราะเป็นญาติของตน ถ้าเป็นบิดา มารดา ก็ทำด้วยจิตใจที่ต้องการแสดงความกตัญญู รู้คุณค่าต่อท่านที่เคยอุปการะเลี้ยงดูเรามาตั้งแต่เด็ก ไม่รังเกียจต่อการดูแลรักษา รู้จักแสวงหาวิธีการห่มเทความสามารดูแลให้ผู้ป่วยปลอดภัย

2. กรุณา (Compassion) ประกอบด้วยความคิดที่จะให้อีกฝ่ายปลดปล่อยจากความทุกข์ยาก ผู้ดูแลถ้าเป็นบุตร ก็ต้องมีความเต็มใจที่จะดูแล ทำความสะอาดสิ่งปฏิกูลที่ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้ ซึ่งปัญหาการขับถ่ายสิ่งปฏิกูลต่างๆ ถ้าผู้ดูแลใกล้ชิดมีความรังเกียจ ก็ยอมทำให้ผู้ป่วย มีสุขอนามัยที่ไม่ได้มาตรฐาน ส่งผลกระทบ ผลเสียในอนาคตทั้งด้านการติดเชื้อ สกปรกเหม็น ได้รับความน่ารังเกียจ ผู้ป่วยเองก็รู้สึกไม่สบายตัว กระสับกระส่าย บางรายเกิดความหดหู่ใจเพราะคิดว่าตนเองเป็นภาระแก่ผู้อื่นจนเกินไป จนส่งผลให้อึดอัด ขัดแย้งในตน

3. มุทิตา (Sympathetic Joy) ความยินดี อยากให้ผู้ป่วยมีความสุขหายจากโรคเร็วๆ ไม่รังเกียจผู้ป่วย ไม่ขู่เข็ญ ล่วงเกิน ดุหมิ่น จนก่อให้เกิดอคติภายในจิตใจของผู้ป่วย ผู้ดูแล ต้องค่อย ๆ บอกกล่าวกับผู้ป่วย ชี้แจงให้เข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการแต่ไม่สามารถให้ได้ ผู้ดูแลต้องรับฟังปัญหา ความคิดเห็น โดยปราศจากอคติ

4. อุเบกขา (Equanimity) ความวางใจเป็นกลาง สิ่งนี้ผู้ดูแลต้องพิจารณาอย่างถ่วงถ่วงว่า สิ่งใดสมควรแก่เหตุที่ตนทำ ใช้วุฒิภาวะวินิจฉัย ในการปฏิบัติงาน เพราะเป็นผู้รับผิดชอบในภาระของผู้ป่วย หากทำด้วยความไม่เป็นกลางอาจก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตของผู้ป่วยได้ ผู้ดูแลจึงควรปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยความเสมอภาค รับผิดชอบสิ่งที่ตนทำ มองเห็นภาวะของผู้ป่วยที่กำลังประสบทุกข์ ป่วยไข้อยู่เป็นความยากลำบาก จึงต้องช่วยดูแลให้ตามเหตุปัจจัยอันสมควรนั้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

การรับผู้ป่วยเข้ามาดูแลที่บ้าน ผู้ดูแลผู้ป่วยที่บ้านจำเป็นที่จะต้องมีความเข้าใจและตระหนักถึงการให้การดูแลอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะสมาชิกในครอบครัว ถือเป็นบุคคลอันดับต้นๆ ของการการดูแลโดยเฉพาะคู่สมรสและบุตรและแรงสนับสนุนทางสังคมของครอบครัวซึ่งประกอบด้วยญาติเพื่อนสนิทที่มาช่วยเหลือให้กำลังใจเยี่ยมเยียนรวมทั้งพฤติกรรมความเชื่อครอบครัวและเครือข่ายที่มีความนับถือ ศรัทธาทางจิตใจ อันได้แก่ การประกอบพิธีการแก้บน การเซ่นผีวงสรวง การผูกข้อมือ การเรียกขวัญ การทำบุญและกิจกรรมแผ่ส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวร นอกจากนี้ความเชื่อในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ว่ามีเกิด แก่ เจ็บและตาย ทุกชีวิตมีความไม่เที่ยงเป็นไปตามหลักของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งเป็นความจริงและความเชื่อในหลักธรรมะในสังคมชาวพุทธ โดยเฉพาะความมีสติ ในการอยู่กับปัญหาและการได้รับความช่วยเหลือการสนับสนุนจากบุคลากรสาสุขที่มสหวิชาชีพและให้การสนับสนุนเกื้อกูลให้ครอบครัว รวมถึงการพิทักษ์สิทธิให้ผู้ป่วย ครอบครัวมีความสามารถเตรียมใจรับมือและลงมือวางแผนการดูแลผู้ป่วยจากโรงพยาบาลมาอยู่ที่บ้านและจัดสภาพแวดล้อมในบ้านเสมือนหอผู้ป่วยใน

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมขวัญ ศรีสุวรรณ. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้สิทธิผู้ป่วย และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม กับ การปฏิบัติกรพยาบาลด้านการพิทักษ์สิทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ. *วารสารโรงพยาบาลตำรวจ*, 3(1), 37-47.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.
- เมตตา สุริยะและคณะ. (2563). ระยะเวลาการเข้าถึงและการส่งต่อของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโรงพยาบาลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม*, 17(3). สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org>

- โรงพยาบาลชยันนาทเรนทร. (2562). *การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย*. ชยันนาท: กลุ่มการพยาบาล.
- โรงพยาบาลโป่งน้ำร้อน. (2560). *การพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย*. จันทบุรี: โรงพยาบาลโป่งน้ำร้อน.
- สภาการพยาบาล. (2554). *พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2558 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540*. กรุงเทพฯ: จุฑาทอง.
- โสรัตน์ วงศ์สุทธิธรรมและคณะ. (2559). กระบวนการปกป้องสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์*. 24(2), 27-41.
- Barthel Activities of Daily Living: ADL*. Retrieved 14 June 2023, <https://www.mdapp.co/barthel-index-for-activities-of-daily-living-adl-calculator-361/>
- Dorothea E. Orem. (2023). *Nursing Theory*. Retrieved 14 June 2023, <https://nursing-theory.org> > Nursing theorists

วิธีการบริหารเวลาตามหลักพระพุทธศาสนา

TIME MANAGEMENT IN BUDDHISM

พระครูสิริกาญจนารักษ์, พระเมธีปริยัติวิบูล

พระสรพวงษ์ ปณารโ (จุลละโปธิ)

Phrakrusirikanchanapirak, Phramedhipariyattiwibul,

Phra Sorapong Paññādhara (Jullapho)

วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี ศรีไพบุลย์

Kanchanaburi Sripaiboon Priest Colleges

Corresponding Author E-mail: sorapongjullapho@hotmail.com

บทคัดย่อ

เวลา เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้มนุษย์ได้ใช้กระทำการต่างๆ เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ รอบๆ ตัว ที่มนุษย์ต้องพบเจอ เช่น เวลากลางวัน เวลา กลางคืน เป็นต้น เมื่อมนุษย์จับเอาเวลามาเป็นตัวกำหนดการกระทำต่างๆ ในชีวิต จึงจำเป็นต้อง รู้จักบริหารจัดการเวลาให้ดี เพื่อให้เวลาที่ใช้ไปนั้น เกิดประโยชน์ เกิดคุณค่า ไม่ล่องเลยผ่านไป โดยไร้ประโยชน์ พระบาลีกล่าวว่า “ขณฺโณ โว มา อุปจจคา”

วิธีการบริหารจัดการเวลาที่ดีที่สุดนั้นคือการไม่ปล่อยให้งานต่างๆ คั่งค้าง สะสมเอาไว้ เพราะการทำงานต่างๆ คั่งค้าง ย่อมทำให้มนุษย์เสียเวลาไปมากที่จะต้องไปทำในสิ่งนั้นๆ อีกครั้ง หนึ่ง ดังนั้นวิธีการบริหารจัดการเวลาที่ดีที่สุดคือการนำหลักอิทธิบาทธรรม คุณธรรมที่เป็น เครื่องมือ นำความสำเร็จมาให้มนุษย์ โดยมีวิธีการประยุกต์ใช้ด้วยการ เริ่มต้นชอบใจ พอใจ (ฉันทะ) ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเสียก่อน ไม่ว่าเวลานั้นๆ จะต้องเผชิญกับเรื่องใดๆ ก็จงปรับใจ ให้ชอบใจ พอใจ กับสิ่งประสບอยู่เสมอ เมื่อใดก็ตามที่มีความพอใจ ชอบใจแล้ว จะกระตุ้นให้เกิด ความเพียรพยายาม (วิริยะ) ตามมา อดทนรอเวลา เพียรในการทำงานนั้นๆ สิ่งสำคัญที่จะ ต้องควบคู่กับความเพียร คือความใส่ใจ (จิตตะ) เอาใจจดจ่ออยู่กับเวลานั้นๆ เวลาที่ทำงานนั้นๆ ไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านพ้นไปด้วยการทอดทิ้งงานแล้วไปทำสิ่งอื่นก่อน รับผิดชอบในงาน ทำงานนั้น ให้สำเร็จก่อน จึงค่อยไปทำสิ่งอื่นๆ ประการสุดท้าย ต้องรู้จักใช้สติ ปัญญา พิจารณา ตรวจสอบ ไตร่ตรอง (วิมังสา) ในช่วงระยะเวลาต่างๆ ให้เข้าใจว่าเวลาในช่วงนั้นๆ เหมาะแก่การทำอะไรๆ ด้วยการพิจารณาถึงความสำคัญของสิ่งที่จะทำ เรียงลำดับก่อน ลำดับหลัง ให้ชัดเจน ถูกต้องแล้ว จึงทำสิ่งนั้นๆ ลงไป

วิธีการบริหารจัดการเวลาด้วยการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ อย่างเป็นลำดับ ขั้นตอน จะทำให้มนุษย์ใช้เวลาในแต่ละช่วงชีวิตอย่างเต็มที่และดีที่สุด ความสุข ความสำเร็จ ใน ชีวิต หน้าที่การงาน คือผลลัพธ์ที่ได้จากการบริหารจัดการเวลาได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การบริหารเวลา; อิทธิบาทธรรม

Abstract

Time is something that is defined for human beings to perform things, something that is defined in accordance with the different situations around them that human beings face, such as daytime, nighttime, etc. When human beings use time to determine the different actions in life, it is necessary to know how to manage time well so that the time is useful, valuable, and not wasteless.

The best way to manage time is do not allow accumulated backlog because by having accumulated backlog, humans waste a lot of time having to revise. Therefore, the best time management is to apply Iddhipada, effective means to attain successes to mankind which begins by liking, being satisfied during different periods of encountered time. No matter at a particular time, whatever encountered, adapt your mind to satisfy with whatever come across. Whenever there is satisfaction, perseverance will follow, perseverance in waiting for time, perseverance in the moments when working on that task. The important thing to do together with perseverance is to pay attention, to focus, not to let time pass by abandoning work and then going to do something else. Take responsibility for the task, get that task done first, and then go on to do other things. Lastly, know how to apply mindfulness, wisdom, consideration, and reflection over different periods of time, understand that time during that period is suitable for doing something by considering the importance of priority and then perform.

Time management by sequentially applying the principles of Iddhipada will allow human beings to utilize time fully and wisely at each stage of their lives. Happiness, success in life and career are the results of effective time management.

Keywords: time; Iddhipada

บทนำ

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนมากมาย หากจะนำหลักธรรมที่สำคัญๆ มาสรุปรวมกันไว้ให้ง่ายที่สุดต่อการเข้าใจได้ง่ายคือ คำสอนสุดท้ายของพระพุทธองค์ที่กล่าวไว้ในชื่อว่า “อัปปมาทธรรม คือความไม่ประมาท (ส.ม. (ไทย) 19/524/339; อง.ทสก. (ไทย) 24/15/28) คำสอนนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้เพื่อให้พระสงฆ์สาวกได้ยึดเป็นแนวทาง ในการดำรงชีวิตรวมทั้งนำไปเผยแพร่ให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้รับรู้ ได้เข้าใจ เพราะในแต่ละชีวิตของ มนุษย์ทุกคนนั้นไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยงพ้นจากความเกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป หรือหลัก พระไตรลักษณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559, น. 89)

คำว่า “เดี๋ยวก่อน” “ไว้อภัย” “อีกสักพัก” “อีกแป๊บหนึ่ง” ฯลฯ คำต่างๆ เหล่านี้หลายท่านอาจจะพบอยู่เป็นประจำ หรือบางครั้งก็เป็นคนพูดคำเหล่านี้เสียเอง อาจเป็นเพราะความเคยชินกับการรอเวลาให้ผ่านไปก่อน มุ่งแต่จะทำในสิ่งที่ตนเองชอบใจเสียก่อน เรื่องอื่นๆ ไว้ทำทีหลัง รองลงมา จนท้ายที่สุดก็ไม่ได้ทำในสิ่งที่คิดว่าจะทำ มีคำสอนโบราณที่พระท่านกล่าวไว้ว่า “อาหารที่เราจะไปให้ช้างโรงศพเพื่อให้คนตายได้กิน แต่ตอนมีชีวิตอยู่ไม่เคยหาให้กินเลย” คำสอนนี้เป็นคำสอนเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับเวลาที่ผ่านมาในแต่ละวันได้เป็นอย่างดี สอนให้เราระลึกถึงความสำคัญของเวลา ว่าเราไม่ควรรอให้มันผ่านไปโดยไร้ประโยชน์

การมีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ย่อมพบกับเหตุการณ์ในแต่ละวันมากมายและแตกต่างกันไป ในแต่ละวันนั้นสิ่งที่มีทั้งความสุขและความทุกข์ปะปนกันไป สิ่งที่กำหนดให้มนุษย์แต่ละคนนั้นหาได้เป็นโชคชะตาหรือฟ้าลิขิต ดังที่คนทั่วไปชอบยกขึ้นมาพูดกัน แท้ที่จริงแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นคือ กรรมหรือการกระทำรวมทั้งวิบากกรรม คือผลที่เกิดจากการกระทำทั้งสิ้น การอ่อนน้อมขอความช่วยเหลือจากสิ่งต่างๆ ที่คนทั่วไปชอบกระทำกัน เป็นที่พึงที่หวังในทางที่ผิด การจะทำให้สิ่งต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่ดี เราจำเป็นต้องปฏิบัติดีในเบื้องต้นเสียก่อน และในการปฏิบัติดีนั้นวิธีการบริหารจัดการเวลาเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

มนุษย์ทุกคนล้วนแต่รู้เวลาที่เกิดมาของชีวิตแต่แทบจะไม่มีมนุษย์คนใดเลยจะล่วงรู้ถึงเวลาตายของตนเอง ทุกคนมีเวลาเท่ากันคือ 24 ชั่วโมง หากเราคิดในแง่ดี เวลาคือสิ่งที่สมมุติขึ้น หาใช่เป็นความจริงแท้และแน่นอน แต่เพราะอะไร เวลาจึงมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิตในแต่ละเวลา นาฬิกา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำพาให้ชีวิตได้พบกับความสุขหรือความทุกข์ที่จะผ่านเข้ามา จึงควรบริหารจัดการเวลาที่มีอยู่ให้ดีที่สุด

เวลา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่าเวลาไว้ว่า เวลา น. ช่วงระยะเวลาที่ยาวนานที่มีอยู่หรือที่เป็นอยู่ โดยนิยามกำหนดขึ้นเป็นครุ คราว วัน เดือน ปี เป็นต้น เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง ขอเวลาสักครู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 1086)

เวลา ในความหมายทางธรรมสื่อความหมายด้วยคำว่า วัย หรือ วัย แปลว่า เสื่อม ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “วัย” ไว้ว่า (ไว , ไวยะ) น. เขตอายุ, ระยะของอายุ, เช่น วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยชรา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, น. 1107)

เวลา ความหมายโดยนามบัญญัติ หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่ยาวนานที่มีอยู่หรือเป็นอยู่ โดยนิยามกำหนดขึ้นเป็นครุคราว วัน เดือน ปี เป็นต้น เช่น เวลาเป็นเงินเป็นทอง ขอเวลาสักครู่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 823)

นอกจากนี้ยังหมายถึง คราว, เวลา, เช่น ยามสุข ยามทุกข์ยามเช้า ยามกิน

นอกจากนี้ยังแปลว่า คนเฝ้าสถานที่หรือระวังเหตุการณ์ตามกำหนดเวลา เช่น แขกยาม ไทยยาม คนยาม, เรียกอาการที่อยู่เฝ้าสถานที่ หรือระวังเหตุการณ์เช่นนั้นว่า อยู่ยาม หรือ เฝ้ายาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 823)

ในทางพระพุทธศาสนานั้น คำว่า เวลา มีการกล่าวเปรียบเปรยว่า “เวลา” มีความหมายว่า อายุ น. เวลาที่ดำรงชีวิตอยู่, เวลาชั่วชีวิต, ช่วงเวลา นับตั้งแต่เกิดหรือมีมาจนถึงเวลาที่กล่าวถึง, ระยะเวลาที่กำหนดไว้ เช่น อายุใบอนุญาตยานี้หมดอายุแล้ว, ระยะเวลาที่กำหนดรู้ความยั่งยืนของ สิ่งนั้นๆ เช่น อายุของหิน (อายุสุ หรือ อายุษ เมื่อ นำหน้าบางคำ, แต่เมื่อนำหน้าอักษรต่ำกับตัว ห เปลี่ยน ส เปน ร เช่น อายุรเวท, แต่ถ้าใช้อย่างบาลีก็ไม่ต้องมี ส หรือ ร) (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, น. 1408) โดย หมายถึง ระยะเวลา ที่ชีวิตมนุษย์ก้าวไปที่ละขณะๆ หรือ ช่วงแห่งวัยทั้ง 3 คือ ปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย (ส.ส.(ไทย) 1/4/22)

ดังคำสอนทนายธรรมระหว่างเทวดากับพระผู้มีพระภาคใน เทวตาสังยุต ว่า “เทวดานั้นยืนอยู่ ณ ที่สมควรแล้ว ได้กล่าวคาถานี้ต่อพระผู้มีพระภาคว่า กาลล่วงเลยไป คืบผ่านพันไป ช่วงแห่งวัย ละไป ตามลำดับ บุคคลพิจารณาเห็นภยันต์ในภณชะ ควรทำบุญที่นำความสุขมาให้” (ส.ส.(ไทย) 15/4/5.)

ในพระไตรปิฎกยังกล่าวถึงการนับเวลาต่างๆ ประกอบด้วย อสงไขย แปลว่านับไม่ได้โดยมี คำอุปมาเปรียบเทียบไว้ว่าฝนตกใหญ่ มโหฬารทั้งกลางวันกลางคืนเป็นเวลานานถึง 3 ปีติดต่อกัน มิได้หยุด มิได้ขาดสายเม็ดฝน จนน้ำฝนเจิ่งนองท่วมทันเต็มขอบเขาจักรวาล อันมีระดับความสูงได้ 84,000 โยชน์ที่นี้ ถ้าสามารถนับเม็ดฝน และหยาดแห่งเม็ดฝนที่กระจายเป็นฟองฝอยใหญ่น้อย ในขณะที่ฝนตกใหญ่ 3 ปีติดต่อกันนั้น นับได้จำนวนเท่าใด อสงไขยหนึ่งเป็นจำนวนปีเท่ากับเม็ดฝน และหยาดแห่งเม็ดฝนที่นับได้นั้น

เวลาในพระพุทธศาสนานั้น เป็นการนับระยะของช่วงชีวิตหนึ่งๆ ของมนุษย์ เช่น ช่วงวัยเด็ก คือตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยได้นำลักษณะของช่วงๆ หนึ่งใน ระยะเวลาต่างๆ มาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นถึงความชัดเจน เช่น ระยะเวลาที่ฝนตก เป็นต้น

สรุปว่า เวลา หมายถึง ช่วงระยะหนึ่งๆ ที่ได้กำหนดขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้รู้ถึงสิ่งที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนั้นๆ เช่น เวลาเช้า คือ เวลาที่พระอาทิตย์ขึ้นและให้ความสว่างโดยยังไม่ร้อนจนเกินไป เป็นต้น เมื่อมนุษย์รู้ว่าในช่วงระยะนั้นๆ คือเวลาอะไร มนุษย์ก็จะกระทำการต่างๆ ให้สอดคล้องให้เหมาะสม ถูกต้องกับสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ เช่น ช่วงระยะเวลาที่ฝนตก มนุษย์ก็จะไม่ประกอบอาชีพหรือกิจกรรมกลางแจ้ง เป็นต้น

คนโบราณมักสอนลูกสอนหลานกันว่า คนเรานั้นมีชีวิตอยู่ในโลกใบนี้เพื่อเกิดมาชดใช้กรรม วันเวลาในชีวิตของเรามีเพียง 3 วันเท่านั้น คือ เมื่อวานที่ผ่านพ้นมาแล้ว วันนี้ กับสิ่งที่กำลังทำอยู่ และวันพรุ่งนี้ คือวันที่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นยังมาไม่ถึง ดังนั้น เมื่อลูกหลานได้ฟัง คำสั่งสอนเรื่องนี้ มักจะสงสัยว่าทำไมชีวิตเราจึงสั้นนัก มีชีวิตอยู่แค่ 3 วันเท่านั้นเองหรือ คนโบราณจึงอธิบายต่อว่า 1) วันเมื่อวานหรือวันวาน คือ วันที่ผ่านเข้ามาในชีวิตแล้ว สิ่งที่เราได้ทำ

ลงไปแล้วผ่านมาจึงเปรียบได้ ดังกับวันเมื่อวาน จะทำดีหรือไม่ดี เราก็ไม่สามารถกลับไปแก้ไข หรือปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเรื่องราว เหล่านั้นให้เกิดขึ้นมาใหม่ได้ 2) วันนี้ คือ วันที่เรากำลังพบกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ในขณะนั้น เดียวนั้น ซึ่งสิ่งที่เรากำลังจะทำลงไปทั้งหมด นั้นจะทำลงไปด้วยความมีสติ พิจารณา ให้ถี่ถ้วนเสียก่อนที่จะกระทำลงไป และ 3) วันพรุ่งนี้ คือ วันที่ยังมาไม่ถึง เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่เราคิดไว้ เรายังไม่ได้ทำ จึงยังไม่พบ วันพรุ่งนี้เปรียบได้ดังความฝัน อาจะเกิดขึ้นเป็นความจริงก็ได้ หรือไม่อาจเกิดขึ้นก็ได้ ดังนั้นจงอย่าหวังจะทำอะไรในวันพรุ่งนี้ เมื่อคิดจะทำสิ่งใดๆ ลงไปและสิ่งสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ต้องกระทำเสียเลยในวันปัจจุบัน อย่ารอให้ถึงพรุ่งนี้จึงค่อยทำ

คำสอนของคนโบราณนี้ หากนำมาประพฤติ ปฏิบัติตาม จะทำให้เราให้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญของแต่ละวัน เวลา ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต ถึงแม้ว่าเวลาจะเป็นสิ่งสมมุติ แต่หากเราเป็นคนรักษาเวลา รู้จักบริหารเวลา รู้จักทำสิ่งใดก่อน สิ่งใดหลัง ชีวิตของเราย่อมเจอแต่ความสุข

สาเหตุสำคัญที่คนเราไม่สามารถบริหารเวลาได้เกิดมาจาก การปล่อยให้งานคั่งค้าง มักจะคิดเสมอว่ายังไม่ถึงเวลาจะทำ ยังจะไม่ใช้ในสิ่งนั้นๆ มักจะหันไปทำเรื่องที่ตนเองคิดว่าสำคัญกว่า ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด การปล่อยให้งานคั่งค้างนั้นนอกจากจะทำให้เสียเวลาในการเร่งรีบทำแล้ว ยังส่งผลให้งานที่ทำออกมานั้นขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากต้องทำด้วยความรีบร้อน การมักจะคิดว่า เดียวค่อยทำ พรุ่งนี้ค่อยทำ จะสร้างนิสัยให้คนผู้นั้นขาดความรับผิดชอบ และเป็นคนทำงานไม่ เรียบร้อยตามมา

เหตุที่ทำให้งานคั่งค้าง ประกอบด้วย

1. ทำงานไม่ถูกกาล ยังไม่ถึงเวลาทำก็ใจร้อน ด่วนไปทำ แต่พอถึงเวลาทำกลับไม่ทำ เช่น ตอนแดดออกมัวไปภูบ้าน พอฝนตกกลับไปซักผ้า ตากเท่าไรก็ไม่แห้ง หรือตอนเด็กไม่ยอมเรียนหนังสือ เทียวสำมะเลเทเมา พอแก่เฒ่าจะมาเรียนก็เรียนไม่ไหวแล้ว

2. ทำงานไม่ถูกวิธี ทำผิดขั้นตอน ผิดลำดับ เช่น จะทำความสะอาดบ้าน ก็ไปกวาดพื้นก่อนแล้วกวาดเพดานทีหลัง ผุ่นผ่งต่างๆ ก็ตกลงมาต้องกวาดพื้นใหม่อีกรอบ เป็นต้น

3. ไม่ยอมทำงาน ชอบผลัดวันประกันพรุ่ง หรือหาเหตุต่างๆ มาอ้าง เช่น รอฤกษ์ยาม พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าเราจะทำความดีเมื่อไร ฤกษ์ก็ดีเมื่อนั้น ไม่ต้องรอ ทำไปได้เลย ประโยชน์ ย่อมเป็นของฤกษ์ ของประโยชน์เอง (พระมหาสมชาย ฐานวุฒโฑ, 2538, น. 122)

การทำงานไม่ถูกกาล การทำงานไม่ถูกวิธีและการไม่ยอมทำงาน เป็นสาเหตุหลักและสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์ต้องเสียเวลา ดังนั้นมนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีวิธีการบริหารจัดการเวลาให้ดี เพื่อให้การทำงานต่างๆ ประสบผลสำเร็จ

สาเหตุของมนุษย์ที่ทำให้เวลาของแต่ละคนนั้นแตกต่างกัน เพราะขึ้นอยู่กับภาระการกระทำต่างๆ เป็นหลัก บางคนมักปล่อยเวลาให้ผ่านเลยไปโดยมักจะคิดว่า สิ่งที่ทำอยู่นั้นยังไม่มี ความสำคัญ แต่บางคนเมื่อคิดได้ว่าจะทำอะไร มักจะลงมือทำในทันที ดังนั้นวิธีการบริหารจัดการเวลาของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก การใช้เวลาแต่ละนาที แต่ละวันที่ผ่านมาไปนั้น จะดูที่

การกระทำของคนคนนั้น เป็นหลัก เมื่อมนุษย์มีการกระทำในรูปแบบใด ในลักษณะใด ก็จะส่งผลให้เกิดเป็นนิสัยที่ติดตัวไปเสมอ

คนที่มักรอให้เวลาจนเจียนหรือใกล้เวลาที่ต้องส่งมอบงาน หรือรับคำผู้อื่นไว้จึงค่อยทำงาน จะถูกมองว่าเป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบ มองเห็นความสำคัญของงานผิดไป ผลเสียก็คือ เมื่อมีงานชิ้นต่อไป มาให้ทำงานนั้นๆ จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือไม่ก็ไม่มีงานให้ตนเองได้ทำอีก เพราะบุคคลใดที่ขาดความรับผิดชอบย่อมทำให้ผู้ครอบงำขาดความเคารพ นับถือ ไว้ใจ เชื่อใจ ตรงกันข้ามกับคนที่มักจะทำงานเสร็จก่อนเวลา หรือทันเวลา คนผู้นั้นนอกจากจะไม่ต้องกังวลว่างานจะไม่เสร็จแล้ว ยังมีเวลาเหลือพอให้ตรวจสอบ พิจารณาหาข้อผิดพลาดของงานนั้นได้ด้วย เมื่อพบข้อผิดพลาดก็แก้ไขได้ในทันทีเพราะมีเวลาเหลือพอ คนประเภทนี้ คือคนที่มีความรับผิดชอบ มักจะเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป สร้างความเชื่อใจให้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

มนุษย์ทุกคนบนโลกใบนี้ มีเวลาเท่ากันทั้งหมดคือในแต่ละวัน มีเวลา 24 ชั่วโมง ใน 24 ชั่วโมงนั้นขึ้นอยู่กับว่า ใครจะใช้เวลาทำอะไรก่อน ทำสิ่งใดหลัง การจัดลำดับความสำคัญของ สิ่งที่ทำจึงมีความจำเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการเวลา

วิธีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสำหรับการบริหารจัดการเวลา

การบริหารเวลา ในความเข้าใจโดยทั่วไป คือ การรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นนักบริหารเท่านั้นที่จะสามารถบริหารเวลาได้ ทุกคนก็สามารถทำได้เพียงแต่ต้องรู้จักที่จะแบ่งเวลา โดยจัดสรรเวลาของตนเองให้ถูกต้องและ เหมาะสมตามวันเวลาที่กำหนด การบริหารเวลาทางธรรม กล่าวถึงความสืบเนื่องของชีวิต เรื่องของกาลเวลาแบ่งเป็น 3 กาล ดังที่กล่าวแล้ว คือ อดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ มากเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ ชีวิตมนุษย์นั้น เป็นเรื่องของการสืบทอด คือสืบทอดจากอดีตมาปัจจุบัน และจะสืบทอดต่อไปข้างหน้า เรียกว่า อดีต ปัจจุบันและอนาคต ทั้งสามนั้นไม่ตัดขาดจากกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554, น. 12)

วิธีบริหารจัดการเวลาสำหรับตนเองนั้น ต้องเริ่มจากการพัฒนาตนเองเสียก่อน ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น สร้างวินัยให้ตนเอง ฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีความรับผิดชอบ มีความมานะ อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต มีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ “มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดหนึ่ง แต่แตกต่างจากสัตว์โลกชนิดอื่นๆ เพราะมนุษย์สามารถได้รับการฝึกฝน อบรม รวมทั้งพัฒนาได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังหลักฐานที่ปรากฏในคำกล่าวสรรเสริญคุณพระพุทธเจ้าตอนที่ว่า “อนุตฺโตร ปุริสธมฺมสารถิ เป็นสารถิ ฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม” (วิ.มหา. (ไทย) 1/1/1)

นอกจากการฝึกฝนตนเองในเบื้องต้นแล้ว มนุษย์จำเป็นจะต้องนำหลักธรรมใน พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันไว้ด้วยเสมอ หลักธรรมสำคัญที่จะทำให้มนุษย์มีการบริหารจัดการเวลาเป็นอย่างดีนั้น ในบทความนี้ขอเสนอหลัก “อิทธิบาทธรรม” หรือ “อิทธิ

บาท 4 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, น. 842) เพราะหลักธรรมนี้ย่อมทำให้มนุษย์ประสบความสำเร็จในด้านการงานทุกประเภท ไม่เป็นคนที่ทำอะไรล้มเหลว เสียหาย ไม่มีประสิทธิภาพ การงานต่างๆ จะไม่คั่งค้าง เมื่อใดก็ตามหากมนุษย์เป็นผู้ไม่ปล่อยให้การงานคั่งค้าง มนุษย์สามารถนำเวลาไปทำในสิ่งอื่นๆ ที่ดีและมีประโยชน์ต่อไปได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า หลักอิทธิบาทธรรม เป็นหลักธรรมที่สมควรนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้มนุษย์มีวิธีการบริหารจัดการเวลาที่ดี ใช้เวลาในแต่ละนาทีที่ผ่านไปให้เกิดประโยชน์อย่างมากที่สุด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า อิทธิบาท 4 หมายถึง คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี 4 ประการ ดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจ คือความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักที่จะทำในสิ่งนั้นเสมอ และปรารถนาที่จะทำให้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป

2. วิริยะ ความเพียร คือขยันหมั่นเพียร ประกอบสิ่งนั้นๆ ด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

3. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ ไม่ปล่อยให้ใจเกิดความฟุ้งซ่าน เลื่อนลอยไป อุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

4. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทบทวน คือหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผล และตรวจสอบหาข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ หาวีธี แก้ไข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551, น. 160)

หลักอิทธิบาทธรรมนี้ ท่องจำให้ขึ้นใจและนำไปปฏิบัติตามอยู่เสมอได้ว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝึกใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2565) การมีใจรักในสิ่งที่ทำในเบื้องต้นเสียก่อนนั้น ย่อมทำให้เกิดความสนใจ อยากทำในสิ่งนั้นๆ เมื่อทำลงไปแล้ว ความขยันหมั่นเพียรย่อมจะเกิดขึ้นตามมา ในขณะที่ทำงานนั้นๆ จงทำด้วยความใส่ใจในงาน จดจ่อต่อเนื่องอยู่เสมอในงานที่ทำ และเมื่อทำงานนั้นๆ เสร็จแล้วอย่างรอบคอบ ตรวจทานหาข้อผิดพลาดอีกที หากทำได้ดังนี้แล้ว ไม่ว่าจะงานทำอะไรจะยากเย็นเพียงใด มีอุปสรรคมากแค่ไหน งานที่ทำย่อมสำเร็จ ไม่คั่งค้าง สร้างความสุข ให้กับตนเองได้เป็นอย่างดี

หลักอิทธิบาทธรรมนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันด้านต่างๆ ได้ ตัวอย่างเช่น การเรียน หากเราต้องการเรียน ให้สำเร็จการศึกษา ประกอบอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้มากมาย เราก็จำเป็นต้องมีใจรักในการเรียนนั้นๆ เราควรดูตัวเราเองว่าเรารักการเรียนแบบใด แบบสายวิชาการหรือสายอาชีพ เราเลือกทางนั้น เมื่อเรามีความพอใจในการเรียนด้านนั้นๆ เราย่อมจะมีความพากเพียร เอาใจใส่ รวมทั้งการใช้ปัญญาคิด พิจารณาเรื่องราวการเรียนนั้นๆ เสมอ เราก็จะประสบผลสำเร็จกับการศึกษาเล่าเรียนได้อย่างแน่นอน

การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการเวลา

อิทธิบาทธรรมคือคุณธรรมที่นำความสำเร็จมาให้กับมนุษย์ ในการบริหารจัดการเวลานั้น หากมนุษย์สามารถนำธรรมะข้อนี้มาประยุกต์ใช้อยู่เสมอย่อมทำให้เวลาที่ผ่านมาในชีวิตเกิดประโยชน์มากที่สุด มีวิธีการดังนี้

1. ฉันทะ ความพอใจ เวลาชีวิตของมนุษย์ทุกคนนั้นมีเหมือนกันหมด แตกต่างที่สิ่งที่พบเจอย่อมไม่เหมือนกัน ดังนั้น การปรับใจให้รู้สึกพอใจ พอใจ กับทุกๆ สิ่งที่ผ่านมาในชีวิต ย่อมทำให้ความรู้สึกดีๆ เกิดขึ้นภายในใจ เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มีความรู้สึกพอใจชอบใจกับสิ่งใดๆ จะทำให้เกิดความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งนั้นตามมา

2. วิริยะ ความเพียร การใช้เวลาทำสิ่งต่างๆ นั้น ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ด้วยความรวดเร็ว เพราะการที่ทำอะไรด้วยความว่องไว รวดเร็วนั้นย่อมทำให้งานที่ออกมาไม่น่าประทับใจ ไม่สมบูรณ์แบบ เวลาจะเป็นสิ่งที่กำหนดงานนั้นๆ บางคนทำงานไวและดีก็จริงแต่หากยังไม่ถึงเวลา ที่กำหนดไว้ว่าจะต้องส่งหรือได้รับคำตอบแทน ก็ต้องใช้ความเพียรพยายาม ในการอดทนรอ ในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ความเพียรพยายามในการบริหารจัดการเวลานี้ จำเป็นต้องประกอบด้วยความอดทนร่วมด้วย

3. จิตตะ ความเอาใจใส่ ในการบริหารจัดการเวลานั้น จำเป็นจะต้องเอาใจใส่ในเวลานั้นๆ อยู่เสมอ โดยไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านพ้นไปโดยเปล่าประโยชน์ ยกตัวอย่างเช่น หากมีกำหนดนัดหมาย ต้องส่งงานวันนี้ เราจำเป็นต้องเอาใจใส่กับเวลาให้มากๆ ไปให้ถึงก่อนเวลากำหนด หากเราไม่เอาใจใส่ เวลานั้นย่อมทำให้งานของเราไม่ประสบผลสำเร็จ

4. วิมังสา การใช้ปัญญาตรวจสอบ มนุษย์ทุกคนเมื่อตื่นลืมตาขึ้นมาควรใช้เวลาตั้งแต่เริ่มต้นนี้ด้วยการพิจารณาถึงเวลาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นและต้องทำอะไรๆ เช่น เวลาเช้า เราอาจกำหนด เวลาเพื่อใช้ในการเดินทางไปทำงาน เพื่อให้ถึงที่ทำงานได้ทันเวลา เป็นต้น หากเราไม่รู้จักรับรู้ จัดการเวลาด้วยการใช้ปัญญาพิจารณาถึงเวลาต่างๆ นั้น เรามักจะทำสิ่งต่างๆ ไม่ทัน ไม่สำเร็จ

สรุปได้ว่า วิธีการบริหารจัดการเวลาด้วยการนำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้นั้น สามารถทำได้คือ

1. ฉันทะ ปรับเปลี่ยนให้มีความพอใจในแต่ละเวลาที่ผ่านมา
2. วิริยะ เพียรพยายามด้วยความอดทน รอคอยในสิ่งต่างๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้น
3. จิตตะ เอาใจใส่ดูแลเวลาในช่วงต่างๆ ด้วยความรับผิดชอบ

4. วิมังสา พิจารณาเวลาทุกๆ ขณะจัดสรร ให้ความสำคัญกับสิ่งที่จะทำก่อน หลัง หากมีวิธีการบริหารจัดการเวลาได้ดังนี้แล้ว เวลาที่ผ่านมาแล้วนั้น เราจะไม่เสียใจเลย ว่ายังไม่ได้ทำอะไรๆ ว่าสิ่งใดๆ ที่ทำลงไปแล้วจะไม่สำเร็จ เมื่องานที่ทำ ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตรงตามระเวลานั้นๆ ความสำเร็จ ความสุขในชีวิตย่อมตามมาเสมอ ดังนั้น จงให้ความสำคัญกับระยะเวลาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต จงรักษาเวลาประดุจรักษาชีวิตตนเอง

สรุป

เวลา เป็นสิ่งที่ถูกสมมุติขึ้น ถูกกำหนดขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้กระทำการต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เป็นช่วงชีวิตต่างๆ ในแต่ละวัน แต่ละคืน เวลา 24 ชั่วโมงใน 1 วันนั้น มนุษย์ผู้รู้จักบริหารจัดการเวลา ย่อมสร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่นได้เสมอ ในทางเดียวกัน หากมนุษย์ผู้นั้นไม่รู้จักรู้จักการบริหารจัดการเวลา ย่อมทำให้เวลาผ่านพ้นไปไร้คุณค่า ไร้ความหมาย เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ดำเนินไปด้วยความสุข ความสำเร็จ จึงควรบริหารจัดการเวลาให้ดี ให้มีค่า ให้มากที่สุด หลักกฏิบัติบาปธรรม เป็นคุณธรรม เครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์ประสบความสำเร็จ ในชีวิตเสมอ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับวิธีการบริหารจัดการเวลาอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนตามลำดับ โดยการเริ่มต้นด้วยการพอใจ ชอบใจ กับเวลาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เพียรพยายาม อดทนต่อสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาให้พบเจอ เอาใจใส่ รับผิดชอบ ในหน้าที่การงานของตน และรู้จักพิจารณา ให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ จัดหมวดหมู่ไว้เป็นลำดับก่อนลำดับหลัง ย่อมทำให้เวลาทุกวันคืนที่ผ่านเข้ามาเกิดประโยชน์ เกิดคุณค่า จะทำให้ไม่รู้สึกเสียดายวันเวลาที่ผ่านพ้นไป ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *กาลเวลา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัท เอส.อาร์.พรินต์แมสโปรดักส์จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฒโฑ. (2538). *มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า*. กรุงเทพฯ: ชมรมพุทธศาสตร์สากล ในอุปถัมภ์สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2565). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.watnyanaves.net/en/27/5>.

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) ของเยาวชนโดยใช้หลัก

อริยสัจ 4 กรณีศึกษา: เยาวชนชนในอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

PREVENTING AND SOLVING DRUG PROBLEMS (AMPHETAMINE) OF THE YOUTHS BY
APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS CASE STUDY: THE YOUTH OF
THUNG KHAO LUANG DISTRICT, ROI-ED PROVINCE

สนธิญาณ รักษาภักดิ์, จำรัส บุตดาพงศ์

Sondhiyan Raksaphakdee, Chamras Buddhapong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sondhi_rak@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวทางการนำหลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนาคือหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) สำหรับเยาวชนในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ของเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ดที่ปฏิบัติงานและรับผิดชอบในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยตรง โดยเน้นให้วัด บ้าน ราชการ หรือชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนตระหนักและเห็นถึงมหันตภัยและพิษร้ายของยาเสพติด (ยาบ้า) ซึ่งได้แพร่ระบาดกระจายไปทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการเป็นเกาะป้องกันมิให้ยาเสพติด (ยาบ้า) เข้ามาแพร่ระบาดในชุมชน ป้องกันมิให้เยาวชนของชาติต้องตกเป็นทาสของมัน ช่วยผลักดันให้เขาเหล่านั้นมีชีวิตที่สดใสตามวัยและคืนสู่อ้อมกอดอันอบอุ่นของครอบครัว ซึ่งก็ตรงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมอันดีงามของไทยที่คลุกเคล้าและถูกหล่อหลอมจากหลักความเชื่อและหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน เป็นการแสดงให้เห็นว่าหลักธรรมสำคัญทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 นับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมสำหรับป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) ของเยาวชนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การแก้ไขป้องกัน; ยาเสพติด (ยาบ้า); การมีส่วนร่วม; หลักอริยสัจ 4; เยาวชน

Abstract

In this article, an attempt was purposely made to study and analyze the way to apply Buddhist teachings, four noble truths: Dhukha, Samudaya, Nirodha and Magga to alternatively solve the drug problems (amphetamine) of youths in

Tung Khao Luang Distict Roi-ed Province of Tung Khao Luang police officials, Roi-ed Province, those officers are directly perform duty in order to prevent and suppress the drug through the cooperation of temples, Villages, Schools or Communities and States officials; people from the mentioned places were supposed to take part in managing by providing the recognition of communities in order to make youths aware of the drug's calamity which spread out over all regions of Country, those youths also were supposed to participate by not spreading of drugs in Communities, this leads to protect youths from being enslaved thereby enhancing the quality of life of in all ages bringing them back to their family based on the way of life and good Thai culture. This research was integrated Buddhist teachings, four noble truths, into the preventive principles and then being applied to solve the problem of youths who were addicted to drug.

Keywords: Preventing and Solving; Drug (Amphetamine); Participation; The Four Noble Truth; Youth

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยจัดอยู่ในยุคที่เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีก้าวหน้าทันสมัยไร้พรมแดน ซึ่งเรียกกันจนติดหูว่ายุคโซเชียลเน็ตเวิร์ค สามารถสื่อสารกันได้ทั่วทุกมุมโลก นับวันยังมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ก่อปรกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่สลับซับซ้อนไปด้วยการแข่งขัน แข่งชิงเพื่อเอาชนะและความอยู่รอด พ่อแม่ผู้ปกครองต้องต่อสู้ ดิ้นรน ทำงานแข่งกับเวลาเพื่อทำมาหาเลี้ยงชีพสำหรับตนเองและครอบครัว ไม่มีเวลาให้กับบุตรหลานตน บางครอบครัวปล่อยลูกไว้ตามลำพัง บ้างก็จ้างคนมาดูแล บ้างก็เอาไปฝากไว้ในโรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กต่างๆ ตามสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว

เยาวชนจัดเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าและสำคัญที่สุดที่รัฐบาลจะต้องให้ความสนใจและจัดให้มีมาตรการเพื่อการศึกษา อบรมให้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตามความเหมาะสมและตามวัย ทุกวันนี้ปัญหาของเยาวชนมีความสลับซับซ้อนขึ้นเป็นเงาตามตัว เพราะพฤติกรรมบางอย่างของเยาวชนไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากสังคม ชุมชน หรือรัฐบาลอย่างที่ควรจะเป็น บางครั้งหน่วยงานต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งของรัฐและเอกชนก็เลือกที่จะละเลยปัญหานั้นๆ ไปเสียเอง จากการที่เยาวชนมีพัฒนาทางด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ หรือด้านความคิดเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ความคิดอ่านที่เป็นการต่อต้านผู้ใหญ่ทางด้านความคิด หรือความเข้าใจ จนทำให้ผู้ใหญ่ส่วนมากคิดหรือตัดสินใจไปเองว่าเยาวชนเหล่านั้นสามารถเอาตัวรอดเองได้ แต่เยาวชนเหล่านั้นมักขาดสิ่งที่เรียกว่าประสบการณ์ ทุกสังคม ทุกชนชั้นย่อมมีปัญหาเสมอโดยเฉพาะปัญหายาเสพติด รัฐบาลต้องเข้าใจในสภาพปัญหาและจำเป็นต้องหาวิธีแก้ไขอย่างถูกวิธีและ

เหมาะสม ในการเป็นเกาะป้องกัน เพราะเยาวชนไทยในวันนี้คืออนาคตของชาติที่จะต้องสืบทอดเจตนารมณ์ของคนรุ่นหลัง ในการที่จะพัฒนาประเทศชาติให้เจริญยิ่งขึ้นไป

ด้วยแนวคิดพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่จะต้องเร่งสร้างหรือปลูกฝังความคิดที่ดีให้แก่ประชาชนในการพัฒนาประเทศชาติ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องตระหนักและใส่ใจในการแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาสาเหตุของเยาวชนโดยจัดเป็นนโยบายสำคัญระดับชาติ ความเหลื่อมล้ำทางสังคมทั้งด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสาธารณสุข และด้านการเข้าถึงบริการทั่วไปของรัฐ เหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาในด้านต่างๆ ของคนในสังคม ปัญหาเหล่านี้นับวันยิ่งก่อให้เกิดรอยแตกร้าวในสังคมมากขึ้นตามลำดับ นับว่าเป็นปัญหาที่รัฐบาลหรือผู้รับผิดชอบจะต้องเร่งแก้ไขอย่างทันที่ทันที่ ปัญหาทางเศรษฐกิจนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสาเหตุ และนับเป็นปัญหาทางสังคมอย่างแรกๆ เพราะสภาพทางเศรษฐกิจเองเป็นตัวบีบคั้นให้เกิดการต่อสู้ดิ้นรน เพื่อเอาตัวรอดและต้องการรายได้ให้พอกับรายจ่าย จึงทำให้พ่อแม่มีเวลาที่จะให้ความอบอุ่นแก่คนในครอบครัว หรือดูแลให้ปรึกษาปัญหาภายในครอบครัวลดน้อยลงทุกวัน บางครอบครัวแทบจะไม่มีเลย เรื่องนี้จึงนับว่าเป็นสมมติฐานหนึ่งที่กำลังก่อให้เกิดปัญหาสาเหตุของเยาวชน เพราะการไม่ใส่ใจหรือไม่มีเวลาให้คำปรึกษาลูก เวลาที่มีปัญหาทำให้ลูกหันไปปรึกษาคนที่อยู่รอบข้างคือเพื่อนหรือบุคคลอื่น ขำขำเพื่อนอาจชักจูงไปในทางที่ผิดได้ และถ้าเพื่อนที่ไปปรึกษานั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่เกเรหรือเป็นพวกที่ติดยาเสพติดอยู่ก่อนแล้ว ยิ่งไปกว่านั้นใหญ่ ยากที่จะให้หวนกลับคืนดังเดิมได้ เพื่อนกลุ่มที่ติดยาเสพติดนี้ มักเป็นพวกที่มีอิสระในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต ซึ่งตรงกับความต้องการของตนเป็นทุนเดิม เด็กที่ติดยาเสพติดเองก็พยายามหาทางที่จะแก้ปัญหานั้นด้วยวิธีต่างๆ นานา และเด็กอีกหลายๆ กลุ่มเมื่อมีปัญหา ไม่สามารถหาทางออกได้ ไม่มีใครที่จะช่วยตัดสินใจได้ จึงตัดสินใจที่จะหนีปัญหา ไม่กล้าที่จะเผชิญปัญหาที่ตนประสบจนกลายเป็นว่าเด็กกลุ่มที่หนีปัญหานี้ต้องการความเป็นอิสระ จึงตัดสินใจเลือกหนีปัญหานั้นในที่สุดจนกลายเป็นปัญหาทางสังคม

เนื้อหา

ขณะที่รัฐบาลมุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ แต่อีกฟากหนึ่งของสังคมไทยกลับเต็มไปด้วยปัญหาสังคมมากมาย เช่น ปัญหาสาเหตุ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ปัญหาความยากจน ปัญหาคุณภาพชีวิตเด็ก เยาวชน ผู้พิการและผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงหรือแก้ไขให้หมดไปหรือน้อยลงไปจากสังคมไทย “ปัญหาสาเหตุเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมานานพอสมควร ปัญหาสาเหตุเป็นเหตุให้ปัญหาอื่นตามมามากมาย โดยเฉพาะการลักทรัพย์ ฉกชิง วิ่งราว ชิงทรัพย์ และช่องโจร ขณะนี้ยาเสพติดก็ยังคงระบาดในหมู่เยาวชนหรือเด็กวัยรุ่น มิได้บรรเทาเบาบางลงไปเลย ดูเหมือนว่าจะเพิ่มปริมาณมากขึ้นเสียด้วยซ้ำ” เป็นคำกล่าวของนายตำรวจผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและ

ปราบปรามยาเสพติด ในเขตพื้นที่อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ดโดยตรง (ณัฐภัทร เสมานู, 2558)

จากการปฏิบัติงานด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในพื้นที่อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี พอที่จะสรุปได้ว่า สาเหตุที่ยาเสพติดได้แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วในกลุ่มเยาวชนไทยและมีแนวโน้มว่าจะแพร่ระบาดแบบกระจายไปทั่วทุกสารทิศอย่างทั่วถึงในเขตจังหวัดร้อยเอ็ดและเขตจังหวัดใกล้เคียง อาจเป็นเพราะว่ากฎหมายมีมาตรการในการลงโทษเบาเกินไป มีการปรับเปลี่ยนบทลงโทษใหม่จากโทษหนักกลายมาเป็นมีโทษไม่มาก ทำให้เป็นที่ย่ำใจของเยาวชน เห็นได้จากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 6) 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ซึ่งรัฐบาลเองก็มองการแก้ปัญหาในภาพรวมพยายามจะปกป้องให้เยาวชนได้กลับตัวกลับใจใหม่ เพื่อเป็นคนดีของครอบครัวหรือสังคม ได้ลดโทษขั้นรุนแรงในระดับประหารชีวิตมาเป็นชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต เป็นการเปิดช่องให้ผู้ขายไม่ถูกประหาร เป็นการเพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ก็จริง ในทางตรงกันข้ามกลับกลายเป็นการเปิดช่องให้ผู้ค้ายาเสพติดผลิตหรือนำเข้าเป็นจำนวนมาก สามารถใช้เงินต่อสู้คดีเพื่อให้ตนเองได้รับโทษน้อยลง ทำนองเดียวกัน ความต้องการที่จะหาเงินมาเพื่อต่อสู้คดียาเสพติดของตนเอง ทำให้ยาเสพติดกลับมาแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้นเป็นเงาตามตัว ผู้ค้ายาเสพติดเกือบทั่วโลกส่วนมากจะเป็นผู้มีเงินและมีอิทธิพล สภาพการณ์เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติส่งผลทำให้เกิดยาบ้าแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้น เพราะกลุ่มวัยรุ่นที่เพิ่งเข้าสู่กระบวนการติดยาเสพติด (ยาบ้า) ในขณะนี้ เป็นเพียงนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเท่านั้น โดยการเริ่มหันเข้าสู่วงจรยาเสพติด (ยาบ้า) เพียงเพราะเหตุผลเพื่อไม่ให้ตก “เทรนด์” เท่านั้นเอง (ณัฐภัทร เสมานู, 2558)

จากข้อมูลของศูนย์อำนวยการป้องกันปราบปรามยาเสพติดจังหวัดร้อยเอ็ด ได้มีรายละเอียดที่ผู้เขียนอยากให้เห็นภาพของการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ยาบ้า) (ศูนย์อำนวยการป้องกันปราบปรามยาเสพติดจังหวัดร้อยเอ็ด, 2560) ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ยาบ้า) ในปีพุทธศักราช 2560

หน่วยงาน	เป้าหมาย ไตรมาส 1	ผลงาน	ร้อยละ	เป้าหมาย ไตรมาส 2	ผลงาน	ร้อยละ	เป้าหมาย ไตรมาส 2	ผลงาน	ร้อยละ
บำบัดฟื้นฟูระบบบังคับ จ.ร้อยเอ็ด									
แบบไม่ควบคุมตัว	100	112	112	407	151	37.10	511	659	128.96
แบบควบคุมตัว	13	15	115.38	50	42	84	88	114	129.55
บำบัดฟื้นฟูระบบต้องโทษ									
เรือนจำจ.ร้อยเอ็ด	16	81	506.25	64	81	126.56	112	175	156.25
สถานพินิจจ.ร้อยเอ็ด	5	17	340	20	30	150	35	40	114

สถิติการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในปีพุทธศักราช 2560 พบว่า ในไตรมาสที่ 3 ผลการจับกุมได้เพิ่มขึ้นสูงมาก โดยแบบไม่ควบคุมตัว ถึงร้อยละ 128.96 ส่วนแบบควบคุมตัวได้เพิ่มเป็น 129.55 ส่วนการบำบัดฟื้นฟูระบบต้องโทษก็สูงเช่นกัน โดยเฉพาะในไตรมาสที่ 1 เพิ่มขึ้นถึง 506.29 และในไตรมาสที่ 3 ถึง 156.25 สำหรับไตรมาสที่ 4 ยังไม่มีข้อมูล แต่มีแนวโน้มจะมากยิ่งขึ้นเป็นเงาตามตัว

นับตั้งแต่รัฐบาลประกาศนโยบายสงครามยาเสพติด ลดความเข้มข้นลง เพราะกฎหมายแก้ไขใหม่ โดยเฉพาะมาตรา 65 วรรคสองจากเดิมประหารชีวิต เป็นจำคุกตลอดชีวิต นับว่าเป็นการเปิดช่องให้ผู้ขายไม่ถูกประหารชีวิต เพิ่มโอกาสให้ผู้ต้องหาพิสูจน์ความบริสุทธิ์เป็นการเปิดช่องให้ผู้ค้ายาเสพติด ผลิต นำเข้าสามารถใช้เงินต่อสู้คดีเพื่อให้ตนเองรับโทษน้อยลง และการต้องหาเงินต่อสู้คดียาเสพติดทำให้ยาเสพติดกลับแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนในฐานะเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน ได้ทำการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (ยาบ้า) และได้สัมภาษณ์ผู้ถูกจับกุมหลายคนซึ่งเป็นเยาวชน พร้อมกับได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ พอนำมาเป็นแนวทางได้ดังนี้

นายอำนาจ (นามสมมติ) ได้ให้ข้อมูลว่า “... เริ่มติดยาเสพติดตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องการทำตัวประซด สาเหตุที่ติดก็เพราะแม่ถูกจับยัดยาบ้าก็เลยเสพยาบ้าประซดสังคมแม่ต้องติดคุก ยาบ้าได้มาจากเพื่อนในห้องเรียน เพื่อนในกลุ่มติดยาบ้า ก็เลยอยากลอง เพื่อนจะเป็นคนไปหามาให้ แต่เพื่อนไม่บอกว่าไปเอาจากหมู่บ้านไหน ตอนนี้อยากเลิกยาเสพติด แต่เพื่อนก็ทำทนายว่าไม่แน่จริง ถ้าเลิกยาเสพติดกลัวจะถูกเพื่อนต่อว่า การติดยาเสพติดของกลุ่มวัยรุ่นเป็นเรื่องปกติ มันเหมือนแพชชั่นเพราะคนวัยใกล้เคียงกัน จำนวนไม่น้อยที่นิยมเสพยาบ้า ใครไม่ติดยา จะไม่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนฝูง...”

นายชัย (นามสมมติ) ได้เล่าถึงสาเหตุที่ติดยาเสพติด (ยาบ้า) ว่า “... อยากลองเสพยาเพราะเพื่อนพูดคุยกันว่าเคยลองมาแล้ว และก็อยากจะทำกลุ่ม เลยบอกเพื่อนว่าลองเสพยาบ้าง การลองเสพยาครั้งแรกเพื่อนก็ให้ลอง และบอกว่าต่อไปต้องซื้อยาเอง หลังจากเสพยาครั้งแรกก็ถามเพื่อนว่าจะซื้อยาได้ที่ไหน เพื่อนบอกว่าให้ซื้อกับเขา หลังจากนั้น อีกประมาณ 1 เดือนเพื่อนไม่ว่าง เลยบอกให้ไปซื้อกับคนเดินยา ที่ชื่อสตาร์บอย ซึ่งสตาร์บอยก็เล่าว่า อยากเสพยาที่ไม่ต้องเสียเงินมาก เสียเพียงครึ่งหนึ่ง สตาร์บอย ให้หัดเดินยา โดยได้ค่าเดินยาครึ่งละ 300 บาท โดยสตาร์บอยบอกให้เดินขายยาครึ่งละไม่เกิน 5 เม็ด เพราะเมื่อถูกจับจะได้เป็นเพียงผู้เสพและเข้าร่วมโครงการ สมัครใจเลิกยาเสพติดได้ก็เคยถามกลับว่าเอายามาจากไหน แต่เขาไม่บอกเพียงแต่กำชับให้เดินยาพอ ขายให้กับเพื่อนๆ ที่รู้จัก ขยันขาย ขยันเดินขายบ่อยๆ ในกลุ่มเพื่อนที่รู้จักให้มากแล้วจะมีเงินเก็บ แต่หลังจากที่ถูกจับก็เลยสำนึกผิด รู้สึกว่าพ่อกับแม่จะเสียใจเลยเปิดเผยข้อมูลให้ทราบ...”

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำให้มองเห็นภาพชัดเจนว่า การแพร่ระบาดของยาเสพติด (ยาบ้า) ยิ่งจับกุม ยิ่งกลับมาแพร่ระบาดและเพิ่มจำนวนทวีมากยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลเปิด

โอกาสให้สมัครใจเข้าบำบัด ทำให้วัยรุ่นหลายคนได้มารู้จักกัน และบางคนก็เป็นผู้ค้ารายย่อย เพราะเท่าที่ผู้เขียนสามารถจับกุมได้ ทั้งครอบครัวและจำหน่าย และบางส่วนก็เข้าสู่กระบวนการบำบัดตามนโยบายของรัฐบาล ผู้ค้ารายย่อยที่ครอบครองยาเสพติด และจำหน่ายที่ละ 2-3 เม็ด เมื่อเข้าบำบัดก็รู้จักเพื่อนใหม่ ได้ขยายเครือข่ายออกไปอีก วัยรุ่นหลายคนเป็นเพียงผู้เสพแต่เมื่อสมัครใจได้พบกับเพื่อนใหม่ที่เข้าบำบัดด้วยกัน ได้ชักชวนกันมาเป็นเครือข่ายเดินยา เพราะรู้สึกว่าการทำอะไรๆ เขาก็ทำกัน เป็นเรื่องธรรมดา ไม่เห็นจะแปลกอะไร ถ้าถามว่ารู้โทษของยาเสพติดไหม ทุกคนต่างตอบว่ารู้ แต่เพื่อให้มีรายได้ด้วยวิธีที่ดี ก็ทำให้กระบวนการค้ายาเสพติดขยายตัว

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 ซึ่งแก้ไขจากพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ในมุมมองของผู้ปฏิบัติงานด้านปราบปราม มองว่ารัฐบาลมองโลกในแง่ดีเกินไป ให้ความสำคัญกับผู้ติดยาเสพติดว่าเป็นผู้ป่วยต้องได้รับการรักษา ถ้าต้องการเลิกยาที่สมัครใจแจ้งกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งตามข้อเท็จจริงแล้ว กลุ่มวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดได้ติดต่อขอมาเพื่อขอเข้ารับการบำบัดรักษา ซึ่งทางพนักงานก็จัดให้ในสถานที่เดียวกัน กลับกลายเป็นว่าได้มาพบกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน จนพัฒนาจากผู้เสพยาเป็นผู้ค้ารายย่อย อาศัยช่องว่างของกฎหมาย เหมือนกับข่าวดารา พอลลี บุณิกา อดีตนางงามชื่อดัง ถูกจับยาเสพติด ปาร์ตี้ยาเค ก็ขอเข้ารับการบำบัด อีกประการหนึ่งในฐานะผู้ปฏิบัติมีความเห็นเพิ่มเติมว่า มาตรา 65 วรรค 2 การจำหน่ายยาเสพติดประเภทที่ 1 มีอัตราโทษสูงสุดคือประหารชีวิตอย่างเดียว แต่แก้ไขเป็นจำคุกตลอดชีวิต ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดไม่เกรงกลัว เพราะคิดเสมอว่ายังไงก็ไม่ถึงโทษประหารชีวิต พอพ้นจากโทษตรงนั้นก็กลับมาค้ายาเอง ผลิตเอง และยาเสพติดก็กลับมาแพร่ระบาดเหมือนเดิม ดังกับสุภาษิตจีนที่ว่า “มีเงินจ้างผีไม่แบ่งได้” จึงนับเป็นวงจรอุบาทว์ที่ไม่มีสิ้นสุดของสังคมไทย

สาเหตุของการแพร่ระบาดของยาบ้าอีกประการหนึ่ง เกิดจากการต้องการอยากได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาบ้า ตำรวจต้องการสายลับ และผู้ที่เป็นสายลับดีที่สุดมักไม่มีปากเสียง เพราะบางส่วนจะเป็นผู้เสพยาบ้าในพื้นที่ เมื่อเจ้าหน้าที่จับกุมได้ ก็จะทำให้เป็นสายลับคอยแจ้งข่าวสาร แล้วปล่อยไป เพื่อแลกกับการเป็นสายข่าว มียาบ้าในครอบครองเพียง 3-4 เม็ด ในขณะที่ถูกจับกุม นอกจากนี้การแพร่ระบาดของยาบ้าเมื่อมองจากกฎหมายแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นอีกที่ส่งผลให้ยาบ้าแพร่ระบาด เมื่อเด็กติดยาและสมัครใจเข้ารับการบำบัด ด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งบำบัดด้วยระยะเวลาเพียง 30 วัน เด็กหรือเยาวชนที่ติดยา ยังไม่ถึงกับต้องเลิกยาโดยเด็ดขาด ส่วนมากจะหวนกลับไปเสพยาอีก เพราะปัญหาในเรื่องของภาวะทางอารมณ์ของเยาวชน หลายคนไม่มีความสุข รู้สึกเศร้าใจ รู้สึกทุกข์ใจ มีปัญหาต่างๆ รอบตัวโดยเฉพาะเรื่องในครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่ที่ติดยาเสพติด จากการติดตามและสอบถาม ส่วนมากเกิดจากปัญหาครอบครัว ความไม่ลงรอยกัน ความขัดแย้งกันของพ่อ แม่ในครอบครัว การทะเลาะกันบางครั้งถึงขนาดทำร้ายร่างกายกัน ทำให้เด็กรู้สึกไม่มีความสุข เกิดความกลุ้มใจ ทุกข์ใจ สภาพปัญหา

เหล่านี้เองที่ทำให้ขาดที่พึ่งจนหันหน้าเข้าหายาเสพติด บางคนอาจทดลองด้วยความตั้งใจ เพราะรู้สึกว่ในขณะมีชีวิตไม่มีความสุขนั้น มีบางสิ่งบางอย่างสามารถให้ความสุขแทนได้ ทำให้ลืมความทุกข์ต่างๆ ได้ หากครอบครัวมีความสุข เด็กจะไม่สนใจพึ่งยาเสพติดเลย ซึ่งหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนต้องหันหน้ามาพิจารณาเพื่อวางแผนในเชิงบูรณาการร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ในอันที่จะแก้ไขปัญหา ป้องกัน และปราบปรามอย่างจริงจัง การอาศัยเพียงเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงฝ่ายเดียวคงเป็นการยากที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงานคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเมื่อเดือนสิงหาคม 2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) พบว่า ประชาชนร้อยละ 58.7 ระบุว่ามียาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งในจำนวนนี้เห็นว่าปัญหาที่มีแพร่ระบาดอยู่ในระดับมาก-มากที่สุดร้อยละ 5.8 ปานกลางร้อยละ 16.3 และน้อย-น้อยที่สุดร้อยละ 36.6 ขณะที่ร้อยละ 41.3 ระบุว่าไม่มีปัญหา นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ประชาชนร้อยละ 29.4 ระบุว่ามียาเสพติดด้านผู้ค้ายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งในจำนวนนี้เห็นว่าปัญหาที่มีแพร่ระบาดอยู่ในระดับมาก-มากที่สุดร้อยละ 3.4 ปานกลางร้อยละ 8.7 และน้อย-น้อยที่สุดร้อยละ 17.3 ขณะที่ร้อยละ 70.6 ระบุว่าไม่มีปัญหา เมื่อสำรวจเป็นรายภาค พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 6.6 ระบุว่ามียาเสพติดด้านผู้ค้ายาเสพติดระบาดอยู่ในระดับมาก-มากที่สุดที่สุดในสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่น รองลงมาได้แก่ ภาค 9 ร้อยละ 5.9 ภาค 4 ร้อยละ 4.6 ภาค 8 ร้อยละ 3.9 และภาค 7 ร้อยละ 3.4 ขณะที่ภาคอื่นมีน้อยกว่าร้อยละ 3 และในการสำรวจเป็นรายภาคนี้ ประชาชนที่เห็นว่าหมู่บ้าน/ชุมชนมียาเสพติดด้านผู้ค้ายาเสพติด พบว่าในภาค 4 ร้อยละ 15.9 ระบุว่าได้รับความเดือดร้อนอยู่ในระดับมาก-มากที่สุดมีสัดส่วนที่สูงกว่าภาคอื่น รองลงมาได้แก่ภาค 9 ร้อยละ 14.6 และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 10.4 ส่วนภาค 8 ภาค 2 ภาค 7 และภาค 3 มีประมาณร้อยละ 8 ขณะที่ภาค 6 ร้อยละ 6.5 ภาค 1 ร้อยละ 4.7 และภาค 5 ร้อยละ 2.9 จากข้อมูลนี้ ภาค 4 ประกอบด้วย 12 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม บึงกาฬ มหาสารคาม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี แสดงให้เห็นว่าข้อมูลเหล่านี้ได้สอดคล้องกับข้อมูลที่คุณเขียนได้รายงานตั้งแต่ต้น

นอกจากนี้ ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานอีกด้านหนึ่งก็คือ นโยบายในการปราบปรามยาเสพติด ด้านนโยบายถูกกำหนดจากบนลงล่างอย่างเดียว ซึ่งไม่สอดคล้องและสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงในท้องที่นั้นๆ ซึ่งบางครั้งผู้ปฏิบัติได้พยายามสนองตอบอย่างเต็มความสามารถ แต่ก็พบกับปัญหาตรงที่วัตถุประสงค์การทำงานขาดความชัดเจน และควรกำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับยาเสพติดในพื้นที่แต่ละแห่ง รวมถึงงบประมาณสนับสนุนต้องเพียงพอและเหมาะสม บ่อยครั้งที่ผู้ปฏิบัติใช้เงินส่วนตัวดำเนินการเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและเพื่อแหล่งข่าว อุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น เสื้อเกาะกันกระสุนก็มีความสำคัญไม่น้อย ผู้

กำหนดนโยบายควรกำหนดเป้าหมายในการจับกุมในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน แต่ละพื้นที่จำนวนผู้ค้ายาเสพติดเป็นเพียงรายย่อย หรือเป็นเพียงผู้เสพ ข้อมูลจะแตกต่างกัน เมื่อมีเป้าหมายในภาพรวมที่ไม่ตรงกันหรือสอดคล้องกัน ทำให้บางครั้งก็จำเป็นต้องทำผลงานที่ขัดกับความเป็นจริง อย่างเช่นคดียาเสพติดในพื้นที่อำเภอทุ่งเขาหลวงที่ผู้เขียนรับผิดชอบอยู่ส่วนใหญ่จะเป็นเพียงผู้เสพ

จากการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปราม มีมุมมองต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 ว่า “... น่าจะมีปัญหาตามมามาก่อนข้างแน่นอน เพราะมีช่องว่างมากมาย คนขายยาบ้าจะอาศัยช่องว่างกฎหมายดังกล่าวเดินยาบ้าด้วยจำนวนน้อย เมื่อถูกจับก็จะอ้างว่าเพื่อเสพ ไม่ใช่เพื่อจำหน่าย อัตราโทษก็จะลดลงตามลำดับ ไม่ต้องรับโทษเมื่อถูกจับสมัครใจขอรับการบำบัด และบันทึกประวัติไว้ แถมได้รู้จักเพื่อนใหม่เป็นการขยายเครือข่ายออกไป จากสถิติการจับกุมในเขตพื้นที่อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2560 ผู้ค้ารายย่อยจำนวน 10 ราย และผู้เสพ จำนวน 36 ราย ซึ่งผู้เสพเมื่อถูกจับกุม ก็ขอเข้ากระบวนการบำบัด เพราะของกลางที่จับได้ ส่วนมากเป็นยาบ้าไม่เกิน 5 เม็ด ซึ่งเข้าเงื่อนไขการบำบัดตามนโยบายของรัฐบาล ปัญหาที่ตามมาคือจะเป็นการแพร่กระจายของผู้ค้ารายย่อยขยายเครือข่ายไปยังผู้เสพรายใหม่จนกลายเป็นผู้ค้ารายย่อยไปในตัว เมื่อถูกจับกุม มักจะเป็นผู้ค้ารายใหม่ที่ยังไม่มีข้อมูล ทำให้เกิดการขยายตัวของผู้ค้ารายย่อยไปในตัว...”

จากการเสวนา ทางออกของยาเสพติด เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2559 วีระพันธ์ งามมี กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิโอโซน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ผู้เสพยาเป็นผู้ป่วย เป็นเพียงพฤติกรรมที่อาจจะเสี่ยงต่อปัญหาด้านสุขภาพ ไม่ต่างจากคนที่กินอาหารเค็มจัด หวานจัด หรือคนดื่มเหล้า สุบบุหรี่ (ilaw, 2559) และ นายแพทย์วิโรจน์ วีระชัย ผู้อำนวยการสถาบันบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี มีความเห็นว่า ผู้เสพยาเสพติดเป็นเพียงผู้ป่วย เมื่อกฎหมายรุนแรง ยาเสพติดมีราคาแพง มีผู้ค้ามากขึ้น การเอาคนไปผ่านเรือนจำ มันเป็นการลดทอนคุณค่าของพวกเขา ทำให้พวกเขาไม่สามารถกลับมาเป็นผู้คนปกติได้” (ilaw, 2559) สอดคล้องกับ กัลยรักษ์ บวรเศรษฐสกุล (กัลยรักษ์ บวรเศรษฐสกุล, 2558) ที่ได้กล่าวว่า ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกได้มีการทบทวนนโยบายยาเสพติด และได้มีการลดทอนความผิดอาญาให้กับยาเสพติด ในแต่ละประเทศมีมองว่าการใช้มาตรการปราบปรามที่รุนแรงนั้น ไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างแท้จริงกับ ยิ่งกลับจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากขึ้น และปัญหายาเสพติดนั้นเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขของประเทศ โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดโปรแกรมการป้องกันรักษาที่หลากหลาย

หลักอริยสัจ 4 กับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนไทยในแทบทุกด้าน และถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติแม้ไม่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม ทั้งนี้

เป็นเพราะว่าพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมานาน ทั้งในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ในทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทยเนื่องมาด้วยกันความเป็นมาของพุทธศาสนาโดยเฉพาะ นับตั้งแต่สมัยที่ชนชาติไทยมีประวัติศาสตร์อันชัดเจนชาวไทยก็ได้นับถือพุทธศาสนาโดยตลอด จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือพุทธศาสนา สำหรับด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพุทธศาสนามาตลอดเวลา จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อและข้อปฏิบัติตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นแบบอย่างหรือเอกลักษณ์ของคนไทยมาช้านาน และสามารถกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมไทยแทบทุกด้านล้วนมีรากฐานสำคัญมาจากพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น โดยเฉพาะคตินิยมและหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่คนไทยได้ยึดถือเป็นแนวทางดำเนินชีวิตและเป็นมาตรฐานสำหรับความประพฤติล้วนมาจากพุทธศาสนา ทั้งนี้ กิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการโดยรัฐก็ดี ชุมชนก็ดี มักจะมีส่วนประกอบของพิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยตลอด เพื่อเน้นย้ำความสำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจ รวมถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น ตื่นนอน ล้างหน้า ออกเดินทาง ต่างล้วนนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นส่วนสำหรับเตือนสติหรือเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต กล่าวได้ว่าชีวิตของคนไทยล้วนผูกพันอิงอาศัยกันกับพุทธศาสนาตลอดเวลาจนฝังลึกในจิตใจและวิถีชีวิตของคนไทย กลายเป็นเครื่องหล่อหลอม กลั่นกรองนิสัยใจคอ ฟั่นจิตใจให้คนไทยมีนิสัยอ่อนโยน กตัญญูกตเวที มีเมตตากรุณาต่อกัน โอบอ้อมอารี ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เคารพนับถือผู้มีวิญญูต์สูงกว่าตน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของคนไทย

เพื่อให้การแก้ไขปัญาและป้องกันยาเสพติด (ยาบ้า) สำหรับเยาวชนในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นไปอย่างสร้างสรรค์และบรรลุเป้าหมายในการทำงาน พร้อมนำเยาวชนผู้บริสุทธิ์เหล่านี้คืนสู่อ้อมกอดอันอบอุ่นของครอบครัวหรือสังคม และเพื่อให้การทำงานด้านป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ยาบ้า) ให้หมดไปจากพื้นที่อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด จึงเห็นสมควรที่จะนำหลักธรรมที่สำคัญทางพุทธศาสนา คือหลักอริยสัจ 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2552) ประกอบด้วย :-

1. ทุกข์ คือ รู้สภาพที่แท้จริงของปัญหา
2. สมุทัย คือ รู้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา
3. นิโรธ คือ รู้วิธีการที่ทำให้ปัญหาหมดไป
4. มรรค คือ มีวิธีการแก้ปัญาที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงและเหมาะสม

ทั้งหมดนั้น มีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นทุกข์ : รู้สภาพปัญหาที่แท้จริงของปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) แพร่กระจายไปสู่ทุกอณูของสังคมไทย จัดเป็นปัญหาที่มาจากหลากหลายสาเหตุ ทั้งเกิดจากการอยากทดลอง ทั้งจากสภาพเศรษฐกิจ ทั้งจากการแนะนำในทางที่ผิดของเพื่อน ทั้งจากการสื่อสารหรือการยั่วอารมณ์

การทำงานเพื่อป้องกันหรือปราบปรามยาเสพติดให้หมดไปจากสังคม เปรี้ยงเจ้าหน้าทีตำรวจเพียงฝ่ายเดียวคงเป็นการยากที่จะทำสำเร็จได้ เพราะปัญหาเสพติดมาจากหลายสาเหตุ คนแรกที่สำคัญที่สุดคือคนในครอบครัวของเยาวชนต้องสร้างความรัก ความอบอุ่นและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิก พ่อแม่ผู้ปกครองต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่ปรึกษาให้กับลูกๆ ดูแลสมาชิกไม่ให้ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ตามด้วยโรงเรียน วัด หรือชุมชน มีส่วนสำคัญในการป้องกันและไม่ยอมให้ยาเสพติดเข้าไปรุกรานในชุมชนของตน พระสงฆ์ผู้นำด้านจิตวิญญาณต้องแสดงบทบาทให้คำแนะนำพร่ำสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม ครูต้องให้ความสำคัญการศึกษาของเด็ก เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของยาเสพติด ตลอดจนจัดกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนให้เพียงพอและสนับสนุนให้นักเรียนร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างๆ และสอนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จนถึงรัฐบาลต้องมีมาตรการในการจัดการศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างจริงจัง จัดให้มีการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เพียงพอ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังและเป็นธรรม จากการสัมภาษณ์นายตำรวจผู้ชำนาญการไปบริหารจัดการในพื้นที่ ซึ่งผู้เขียนได้สัมภาษณ์ พลตำรวจตรีพนมพร อิทธิประเสริฐ รองผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 4 ได้สะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการป้องกันยาเสพติดโดยเฉพาะโครงการ “ครูตำรวจแดร์ในโรงเรียน” ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้จัดโครงการนี้ให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้ทำหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน เอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล จัดเป็นโครงการที่ทั่วโลกให้การยอมรับว่ามีประสิทธิภาพในการหยุดยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดเข้าสู่โรงเรียนอย่างได้ผล และยังสามารถสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดให้กับสังคมได้อีกส่วนหนึ่ง นอกจากนั้นยังเป็นการฝึกกำลังระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจ สาธารณสุข โรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามาแก้ไขปัญหายาเสพติดพร้อมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “ประชา-รัฐ ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด” อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหายาที่ยั่งยืนของรัฐบาล

2) **ชั้นสมุทัย :** รู้สาเหตุที่แท้จริงของปัญหา เยาวชนส่วนใหญ่เข้าสู่วงจรยาเสพติดมาจากหลายสาเหตุทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือคิดอยากลอง อยากรู้ว่าเป็นเช่นไร ทางอ้อมคือการติดเพื่อนหรือการคบเพื่อน จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ พบว่าส่วนใหญ่การริเริ่มเข้าสู่วงจรนี้มาจากการทำตามอย่างเพื่อน อยากลอง อยากเท และไม่ให้ตกเทรนด์ กอปรกับตนเองขาดความมั่นใจ ความรัก ความอบอุ่น หรือความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว จึงแสวงหาที่พึ่ง ที่กำบังเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต พอได้คบหรือสนิทสนมกับเพื่อนที่ติดยาเสพติดมาก่อนและมีแนวทางที่คล้ายๆ กันจึงคบเรื่อยมา กว่าจะรู้ว่าตนเองติดยากี่สายเกินเสียแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า ยทิสํ วปะเต พิชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ กลยาณการี กลยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ (ส.ส. (ไทย) 15/256/374 ; ส.ช. (ไทย) 17/141-142/102) แปลว่า หวานพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำความดีย่อมได้ผลดี ทำความชั่วย่อมได้ผลชั่ว เพื่อให้เกิดการป้องกันที่ดีแก่

เยาวชน รัฐบาลได้จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2560 ซึ่งได้วางกรอบแนวทางการดำเนินงานสำหรับกลุ่มเป้าหมายในระดับประถมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.), 2560) ดังนี้

(1) พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนและหลักสูตรในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างพัฒนาทักษะชีวิตในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในระดับประถมศึกษา

(2) สร้างภูมิคุ้มกันให้แก่นักเรียนผ่านการเรียนการสอนจากครูและวิทยากรในการสร้างความรู้และเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อการป้องกันยาเสพติด

(3) สร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจโดยใช้กิจกรรมทางศาสนาควบคู่กับกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม

เรื่องดังกล่าวที่วามานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพย์ กล้าหาญ และ บรรชร กล้าหาญ (2559) ได้ทำวิจัยกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น พุทธธรรม หลักอริยสัจสี่ หลักอปริหานิยธรรม และหลักประโยชน์คือทฤษฎีอัมมิกัตถะ ประโยชน์ และสัมปรายิกัตถะประโยชน์ และงานวิจัยของประยงค์ แสนบุราณ (2559) ได้ทำการวิจัยการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยพุทธธรรมและด้วยหลักทศก ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา ในอันที่จะสร้างแกะกำบังหรือป้องกันคนมิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวและพัวพันกับยาเสพติด ซึ่งจากผลการวิจัยทั้งสองเรื่องพบว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับเป็นวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นนั้นๆ มีส่วนในการช่วยให้คนลด ละ และเลิกยาเสพติดได้ในที่สุด จะเห็นได้ว่าการทำให้ปัญหายาเสพติดให้หมดไปจากเยาวชนต้องมีหลายมาตรการและหลายหน่วยงานช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็นวัด บ้าน หรือโรงเรียน ต่างมีส่วนช่วยในอันที่จะทำให้สังคมสงบสุข ปราศจากยาเสพติดได้ที่รวมกันเรียกว่า บวร

3) ขั้นนิโรธ : รู้วิธีการที่ทำให้ปัญหาหมดไป การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมจะต้องร่วมมือกัน โดยเริ่มต้นจากครอบครัวซึ่งใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด พ่อแม่ผู้ปกครองต้องให้เวลากับบุตรหลานและร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ถัดมาสังคม โรงเรียนและสถานศึกษาต้องมีการติดตาม สังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่เข้าข่ายเกี่ยวข้องกับสารเสพติด การมุ่งให้ความรู้ในเรื่องอันตราย ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเสพติด สร้างการรับรู้ความตระหนักถึงภัยอันตราย น่าจะเป็นแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อีกทางหนึ่ง อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (สบส.) (ไทยรัฐ, 2559) ในฐานะผู้อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) กระทรวงสาธารณสุข ให้สัมภาษณ์ว่า จากข้อมูลการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด พบว่านอกประเทศยังมีการผลิตยาเสพติดจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของไทยรุนแรงต่อไปอีก ในปี 2559 ทั่วประเทศมีผู้เสพยาประมาณ 2.7 ล้านคน รัฐบาลโดยกระทรวงสาธารณสุขได้ตั้งเป้าหมายผู้เสพยาเสพติดให้ได้ 220,000 คน ผ่านไปหกเดือนผลการบำบัดรวมทั้ง 3 ระบบคือ ระบบสมัครใจ ระบบบังคับบำบัด และระบบต้องโทษ รวมจำนวนเพียง 84,326 คน คิดเป็นร้อยละ 38

ของเป้าหมาย จึงได้เร่งรัดระบบการค้นหา คัดกรอง ผู้เสพในชุมชน หมู่บ้านต่างๆ อย่างเข้มข้น ตามโครงการพระราชดำริสร้างหมู่บ้านชุมชนมั่นคง ปลอดภัยยาเสพติดในปี พ.ศ. 2559-2560 นอกจากนี้ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า การเสพยาเสพติดส่วนใหญ่เริ่มต้นจากเพื่อน ร้อยละ 50 รองลงมาคือทดลองใช้ ร้อยละ 41 ทั้งนี้ การบำบัดผู้เสพยาเสพติดจะคล้ายการรักษาผู้ป่วยเรื้อรังใช้เวลานานกว่าโรคอื่น สำคัญที่สุดและได้ผลดีที่สุดคือต้องบำบัดทั้งครอบครัว ครอบครัวต้องมีความเข้าใจและถือว่าเป็นความรับผิดชอบของครอบครัวด้วย จึงต้องร่วมมือช่วยกัน โดยพ่อแม่ทำหน้าที่เป็นหมอรักษา เป็นพยาบาลดูแลคนไข้ ส่วนบ้านคือสถานพยาบาลที่ใช้บำบัดจะทำให้ผู้เสพยาเสพติดได้สำเร็จ

4) ขั้นตอนการแก้ปัญหามีวิธีการแก้ปัญหามาตรับกับสภาพความเป็นจริงและเหมาะสมกับชุมชน โดยการวิเคราะห์ทางเลือกที่เป็นจริง ที่เหมาะสม โดยมีการกำหนดเป้าหมาย วิธีดำเนินงาน เพื่อให้การทำงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้ ควรมีการบูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สำคัญประการหนึ่งคือหลักอปทานิยธรรม 7 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552) คือ (1) จัดประชุมและหารือกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เป็นประจำ โดยการจัดผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ทหาร หรือตำรวจมวลชนเข้าไปให้ข้อมูลใช้โครงการครูแดร์สร้างความเข้าใจกับเยาวชนและครอบครัวให้เห็นถึงโทษมหันต์ของยาเสพติด (2) ทำกิจอันสมควรให้พร้อมเพรียงกัน กำหนดเวลาประชุมหรือเลิกประชุมให้พร้อมเพรียงกัน เช่น การกำหนดกติกาของชุมชนว่าข้างบ้านใครที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะต้องตักเตือนและรายงานให้เจ้าหน้าที่ทราบ ถ้าไม่เลิกพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทราบและดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมาย (3) ให้เกียรติเคารพ นับถือ และเชื่อฟังผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน (4) ยอมรับและนับถือการมีส่วนร่วมของชุมชนในสังคม ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนคือหัวใจของการป้องกันยาเสพติดไม่ให้แพร่ระบาด โดยการคัดเลือกตัวแทนกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ หรือคนที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด (5) เคารพและยึดถือในวัฒนธรรมประเพณีด้วยการใช้หลัก “เจ้าโคตร” เป็นผู้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เพราะเจ้าโคตรเป็นระบบผู้อาวุโส ผู้คนในชุมชนส่วนมากจะเกี่ยวพันเป็นเครือญาติกัน การเคารพให้เกียรติผู้อาวุโสสูงสุดในหมู่บ้าน รับฟังคำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหา (6) ให้พระสงฆ์ประจำวัดในหมู่บ้านที่ประชาชนให้การยอมรับนับถือถือมามีส่วนร่วมในชุมชนกับการต่อต้านยาเสพติด เป็นผู้นำจิตวิญญาณในการพัฒนาคน พระสงฆ์จะมีบทบาทสำคัญในชุมชนในการปลูกฝังเด็กและเยาวชน ให้รู้พิษภัยของยาเสพติดร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางราชการ และ (7) ใช้หลักศีล 5 ซึ่งเป็นหลักยึดถือปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐานของพุทธศาสนิกชนมาใช้ในการแก้ปัญหายาเสพติด ถ้าคนในชุมชนปฏิบัติได้ตามหลักศีล 5 นี้ นับว่าเป็นการปฏิเสธยาเสพติดไปโดยปริยาย

สรุป

ปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) จัดเป็นปัญหาสังคมที่ไม่มีวันหมดไปจากสังคมไทยภายในวันสองวัน การที่รัฐบาลปรับแก้พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 6) 2560 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามนั้น คงไม่เพียงพอที่จะเพิ่มศักยภาพในการปราบปรามให้ยาเสพติดหมดไปหรือลดน้อยลงแต่ประการใด กลับกลายเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่ที่มีทั้งเงินตรา บริวาร และอิทธิพล ทำให้พวกเขาไม่เกรงกลัวเกรงในบทลงโทษตามกฎหมาย โดยเฉพาะโทษประหารชีวิตได้ถูกยกเลิกไปเหลือเพียงแค่จำคุกตลอดชีวิต นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหายาเสพติด (ยาบ้า) ในภาพรวมทั้งหมดนั้น ต้องเน้นการทำงานเชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการทุกภาคส่วน โดยทุกภาคส่วนในชุมชนหรือสังคม โดยเฉพาะ บวร คือ บ้าน (ชุมชน) วัด และส่วนราชการ ต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขอย่างจริงจัง โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาก้าวคือหลักอริยสัจ 4 ในทุกมิติ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ถูกอบรม พัฒนา และหล่อหลอมมาจากหลักความเชื่อและหลักธรรมทางพุทธศาสนามาช้านาน คนไทยจึงมีนิสัยโอบอ้อมอารี กตัญญูกตเวที มีจิตประกอบด้วยเมตตา ให้ความเคารพ นับถือ และบูชาผู้ใหญ่ประจำชุมชนหรือหมู่บ้าน เช่น พระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบประจำวัดในหมู่บ้านหรือชุมชน อีกทั้งให้เกียรติ เคารพผู้อาวุโสที่มีวัยวุฒิและคุณธรรมประจำหมู่บ้านหรือชุมชนด้วยดีเสมอมา จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยก็ว่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในเขตอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด จะได้ห่างไกลยาเสพติด (ยาบ้า) และหวนคืนสู่อ้อมกอดอุ่นอบอูนของครอบครัว นอกจากนี้ยังมีปัญหาสังคมอีกหลายอย่างที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริงและส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ เช่น งบประมาณในการบำบัดผู้ติดยาเสพติด (ยาบ้า) การบำบัดรักษาให้ผู้ติดยาเสพติดเลิกติดยาอย่างเด็ดขาด รวมทั้งสภาพเศรษฐกิจที่ทุกชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อปากท้องของครอบครัว สภาพสังคมที่เน้นวัตถุนิยมมากเกินไปจนทำให้หลายคนมุ่งวิถีทางหาเงินให้ได้ง่ายสุดท้ายตัดสินใจเข้าไปสู่วงการค้ายาเสพติดจัดเป็นผู้ค้ารายใหม่ รวมถึงสังคมที่ยังไม่ให้การยอมรับผู้ติดยาเสพติดที่พ้นโทษออกมาแล้ว การประกอบสัมมาชีพทำได้ยาก ลำบาก ทำให้ผู้ค้ายาเสพติดบางส่วนที่พ้นโทษออกมาแล้วต้องหวนคืนไปค้ายาเสพติดอีกรอบ ปัญหายาเสพติดคงเป็นวงจรอุบาทว์สำหรับสังคมไทยจึงอาจกล่าวได้ว่า “ยาเสพติด ยิ่งจับ ยิ่งแพร่ระบาด”

เอกสารอ้างอิง

- กัลยรักษ์ บวรเศรษฐาสกุล. (2558). *การยกเลิกความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษากรณี: การเสพติดและการครอบครองกัญชา* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฐภัทร เสมานู. (2558). *การจัดการภาครัฐแนวใหม่ต่อการนำนโยบายป้องกันยาเสพติดไปปฏิบัติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.

- ประยงค์ แสนบุราณ. (2559). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยพุทธธรรม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มข.*, 33(3).
- [พระพรหมคุณาภรณ์ \(ป.อ.ปยุตฺโต\)](#). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560. (15 มกราคม 2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 5ก.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) กระทรวงยุติธรรม. (2560). *แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี 2560*. กรุงเทพฯ: เอกสารเย็บเล่ม รายงานผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปี 2560.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. *บทสรุปสำหรับผู้บริหาร การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด ตามแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (สิงหาคม 2559)*. กรุงเทพฯ: เอกสารเย็บเล่ม รายงานผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดปี 2560.
- รุ่งทิพย์ กล้าหาญ และบรรชร กล้าหาญ. (2559). *กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยหลักพุทธธรรมในหมู่บ้านป่าไผ่ ต.แม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่* (รายงานการวิจัย).
- ศูนย์อำนวยการป้องกันปราบปรามยาเสพติดจังหวัดร้อยเอ็ด. (2560). *รายงานสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ศูนย์อำนวยการป้องกันปราบปรามยาเสพติดร้อยเอ็ด*